

Yeni Türk Alfabesi'nin Kabulü Sonrasında Türkiye'de Gazete Promosyonları

Nuray ÖZDEMİR

Doç. Dr., Abant İzzet Baysal Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü
E-Mail: ozdemir_n@ibu.edu.tr

Geliş Tarihi: 26.01.2018 Kabul Tarihi: 11.07.2018

ÖZ

ÖZDEMİR, Nuray, Yeni Türk Alfabesi'nin Kabulü Sonrasında Türkiye'de Gazete Promosyonları, CTAD, Yıl 14, Sayı 28 (Güz 2018), s. 135-162.

Yeni Türk alfabesine geçişle birlikte 1928 yılında tiraj kaybetmeye başlayan gazeteler, düzenledikleri anketler, yarışmalar ve çekilişlerle satışlarını artırma yoluna gitmişlerdir. Cumhuriyet, Vakit, Akşam, Son Saat gibi dönemin yüksek tirajlı gazeteleri, Türk basını için yeni bir pazarlama stratejisi olarak promosyon yapmaya başlamışlardır. Bu kapsamda düzenlenen ilk kampanyalar daha çok okuyucuların görüş ve düşüncelerinin gazete sayfalarında yer almasına yönelik anket ve müsabakalar şeklinde olmuştur. Cumhuriyet gazetesi, yeni logosu için anketle okuyucularının fikrini almıştır. Vakit Gazetesi de düzenlediği bir müsabakada okuyucularına verdiği Osmanlıca metni yeni yazı ile yazıp göndermelerini istemiştir. Başarılı olan okuyucuların ismini gazetede yayınlamıştır. Son Saat Gazetesi, "Film sanatkârları içinde en fazla kimi beğeniyorsunuz?" başlıklı anketine katılıp en çok oy alan sanatçıyı bilenleri sinema aboneliği ile ödüllendirmiştir. Türkiye'de daktilo kullanımının yaygınlaşması üzerine gazetelerde çeşitli yarışmalar yapılmıştır. Gazeteler eğitici ve kültürel nitelikte olan müsabakaların yanında magazin içerikli yarışmalar da düzenlemiştir. Cumhuriyet Gazetesi güzellik yarışmaları yaparak okuyucularının oyları ile Türkiye güzeli seçmiştir. Kadın konulu yarışmalar büyük ilgi gördüğü gibi eleştirilere de yol açmıştır. Gazete promosyonlarının 1929 yılında artması rekabet ortamı getirmiş ve promosyonların niteliğinde değişim olmuştur. Akşam ve Vakit gazeteleri kuponla eşya, para ve altın

ödüllü piyangolar düzenlemişlerdir. Gazetelerin rekabet içinde olduğu bir dönemde kabul edilen 23 Temmuz 1931 tarihli Matbuat Kanunu promosyon kampanyalarını sona erdirmiştir. Bu çalışmada, yeni Türk alfabesinin kabulü sonrasında yaygınlaşan ve 1928-1931 yılları arasında Türk basınında rekabete yol açan gazete promosyonları örnekler üzerinden incelenmiştir. Çekiliş ve kuponla hediye dağıtmada ilk örneği teşkil eden bu kampanyaların Türk basın tarihindeki yeri değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Alfabe, basın, gazete, promosyon, kupon.

ABSTRACT

ÖZDEMİR, Nuray, **Newspaper Promotions in Turkey Following Adoption of the New Turkish Alphabet**, CTAD, Year 14, Issue 28 (Fall 2018), pp. 135-162.

The newspapers whose circulations started to decline with the adoption of the new Turkish alphabet in 1928 attempted to increase their sales with the help of surveys, contests and sweepstakes. Newspapers with high circulations such as Cumhuriyet, Vakit, Aksam and Son Saat started to make promotions as a new marketing strategy for the Turkish press. The first campaigns organized in this scope rather appeared as surveys and contests to include readers' views and thoughts in the papers. Cumhuriyet organized a survey to ask readers' ideas about its new logo. In a contest organized by Vakit, readers were asked to re-write an Ottoman text using the new alphabet. The names of the readers who won the contest were published in the paper. Son Saat gave away cinema subscriptions to winners who participated and guessed the most voted artist in the survey asking "Which movie artist is your favorite?". Newspapers organized various contests when the use of typewriters became common in Turkey. Newspapers also organized contests with tabloid contents in addition to educational and cultural contests. Cumhuriyet elected Miss Turkey with its readers' votes by organizing beauty contests. The contests involving women received great attention as well as criticisms. Increases in newspaper promotions in 1929 generated competition among newspapers and some changes were observed in the nature of promotions. Aksam and Vakit held raffles with coupons that gave away commodity, money and gold. The Press Act, which was enacted on July 23, 1931 at a period when the newspapers were in competition, ended those promotion campaigns. By analyzing examples, this study investigates the newspaper promotions which became common after the adoption of the new Turkish alphabet and generated competition in the Turkish press between 1928 and 1931. The significance of these campaigns - the first example of distributing presents via raffles and coupons - in Turkish press is assessed.

Keywords: Alphabet, press, newspaper, promotion, coupon.

Giriş

Etimolojik olarak Fransızca "*promotion*" kelimesine dayanan promosyonun kelime anlamı "*özendirme*"dir. "*Pro*", en açık anlamıyla tahrik etmek, "*motion*" ise yazılı, görüntülü anlamına gelmektedir. Böylece promosyon, bir pazarlama

yöntemi olarak, yazılı ve sözlü basında satış artırıcı, tahrik edici ve teşvik edici yöntem olarak açıklanabilir.¹ Gazete ve dergiler ödüllü yarışmalar düzenleyerek, kuponla armağan vererek, piyango ve lotarya yoluyla satışlarını artırma stratejisi izlemektedirler. Hıfzı Topuz, yabancı ülkelerde gazetelerin armağan dağıtması uygulamasına rastlanılmadığını, örneğin Fransa’da dergi ve yaynevleri bu tür kampanyalar düzenlese de gazetelerin böyle bir işe girmedğini ifade etmektedir.² Kurthan Fişek ise konuya; “*promosyonu biz keşfetmedik, herkes yapıyor. Mesela İngiltere’ye Amerika’ya bakalım... Basınları mahallidir. Yerel basının promosyon yapması kolaydır*” şeklinde yaklaşmakta ve Sun Express gibi gazetelerin kuponla okuyucuya indirim sağladığını belirtmektedir.³ Türkiye’de ise promosyon belli dönemlerde gazetelerin tiraj artırmak için kullandığı klasik bir yöntem olmuştur.⁴ Ancak zamanla “çılgnlık” boyutuna dönüşen promosyon uygulamaları tartışma ve eleştirilere de yol açmıştır.

Türk basınında ilk promosyon kampanyasının ne zaman başladığına dair bir fikir birliği olmasa da özel gazetelerin yayınıyla birlikte başladığı görüşü hâkimdir. Gazete ile birlikte ekler verilmesi ve roman tefrikaları yayınlanması satış artırmak için kullanılan uygulamalar olmuştur. Eğitici ve kültürel nitelik taşıyan bu basit uygulamalarla okuyucu çekmeye çalışılmıştır.⁵ İlk promosyon örneği olarak 22 Nisan 1870 tarihli Hadika Gazetesi’nin satışlarını artırmak için abonelerine tohum ve fidan dağıtımını gösterilmektedir.⁶ Ancak maddi değer taşıyan promosyon uygulaması olarak Şehbal Dergisi’nin 1913 yılı sonlarında kuponla 15 kişiye toplamda 5000 kuruşluk hediye verdiği kampanyası ilk olması açısından önem taşımaktadır. Gazete, okuyucularından 4 kupon kesip adreslerini yazarak çekilişe katılmak üzere göndermelerini istemiştir.⁷

Cumhuriyetin ilk yıllarında da gazeteler düzenledikleri mütevazı kampanyalarla satışlarını artırmanın yollarını aramışlardır. Örneğin 1926 yılında

¹ Hilmi Tutar, “Türkiye’de ve Bazı Ülkelerde Promosyon Uygulamaları”, *Yeni Türkiye*, Medya Özel Sayısı 1, 1996, s. 415.

² Hıfzı Topuz, *II.Mahmut’tan Holdinglere Türk Basın Tarihi*, Remzi Kitabevi, İstanbul 2014, s. 349.

³ Kurthan Fişek, “Reytingler, Eleştiriler ve Seçkinler”, *Yeni Türkiye*, Medya Özel Sayısı 1, 1996, s. 386.

⁴ Ayça Altuğ, “Siyasi ve Ekonomik Gelişmeler Çerçevesinde Gazete Promosyonlarının Çeşitliliği ve Tirajlara Etkisi, *Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Basılmamış Yüksek Lisans Tezi*, İstanbul 2010, s. 4.

⁵ İlhami Soysal, “Basında Lotorya”, *Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi*, Cilt:1, s.223; Orhan Koloğlu, *Osmanlı Döneminde Basın Teknikleri ve Araçları*, İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları, İstanbul 2010, s. 189.

⁶ Orhan Koloğlu, *Bir Zamanlar Bâb-ıdî*, Türkiye Gazeteciler Cemiyeti Yayınları, İstanbul 1998, s.74; “Gazetemizin Vazifesi...”, *Hadika*, 22 Nisan 1870, s. 80.

⁷ “Şehbal Karilerine Kura ile 5000 Kuruş Hediye Takdim Ediyor”, *Şehbal*, Sayı:78, 15 Teşrinisani 1329 (28 Kasım 1913), s.266; Fişek, agm., s. 386.

Vakit Gazetesi, bir satranç problemi verip okuyucularından çözümünü on beş gün içerisinde göndermelerini istemiştir. Doğru bilenler arasında kura çekilerek birinciye satranç takımı hediye olarak verilmiştir.⁸ Akşam Gazetesi de 1927 yılında yapılan ilk nüfus sayımı üzerine ödüllü bir tahmin yarışması düzenlemiştir. Okuyucularına “Kim daha doğru tahmin edecek?”, “Acaba İstanbul’da ne kadar nüfus var?” sorusunu yönelterek bunu tam olarak bilene 70 liralık bir adet altın saat, en yakın tahmin eden üç kişiye de gümüş ve nikel saat hediye edileceği duyurulmuştur.⁹

Türkiye’de gazeteler arasında rekabet ortamı yaratacak promosyon kampanyalarının örnekleri 1928 yılında yeni Türk alfabesine geçiş sürecinde görülmektedir.¹⁰ TBMM’nin 1 Kasım 1928 tarihli toplantısında kabul edilen yeni yazının tanıtılmasında ve topluma benimsetilmesinde gazeteler en etkin kitle iletişim aracı olarak öne çıkmıştır. Gazetelerin çoğunluğu yeni yazının öğrenilmesi ve yayılması için kendini görevli kabul etmiştir. Gazeteler, 1928 yılının yaz aylarında sayfalarında yeni alfabeyle tanışmış, kurallarını anlatmış, sütunlarının bir kısmını yeni harflerle dizip basmış ve hatta yeni yazıyı öğretmek için “alfabe dersleri” adı altında yayınlar yapmışlardır. Başlangıçta sadece haber başlıklarında yer verilirken zamanla yeni harfli sütunların oranı her geçen gün artmıştır. 1 Aralık 1928 tarihinden başlayarak bütün Türkçe gazete ve dergilerin Yeni Türk alfabesiyle basılması ve yazılması zorunluluğu getirilmiştir.¹¹

Hükümetin sözcüsü ve Ankara’nın tek önemli günlük gazetesi Hâkimiyet-i Milliye yasanın öngördüğü tarihi beklemeden yeni yazıya geçmiştir. Büyük rekabet içinde olan İstanbul gazeteleri ise yeni yazıya geçerse okuyucu kaybedip zarar edebileceklerini düşünmüşlerdir. Vakit, Eylül ayından itibaren birkaç haber başlığını ve hatta logosunu yeni harflere çevirirken Cumhuriyet de 29 Eylül 1928’de son sayfasında yeni harfleri kullanmaya başlamıştır. İstanbul gazeteleri tamamen geçiş için 1 Aralık 1928 tarihini beklemişlerdir.¹² Ancak geçişle birlikte ilk günden itibaren gazeteler tiraj kaybetmeye başlamışlardır. Gazetelerin önemli bir kısmı bu nedenle kapanma tehlikesi ile karşı karşıya gelmiştir. Yeni Türk Alfabesine geçilmeden önce dönemin belli başlı gazetelerinin tirajları ortalama 15.000-20.000 civarında seyretmektedir. Gazetelerin kısa süre içinde gerekli yeni

⁸ “Satranç Müsabakası”, Vakit, 14 Temmuz 1926, s. 3.

⁹ “Kim Daha Doğru Tahmin Edecek?”, *Akşam*, 24 Ekim 1927, s. 1.

¹⁰ Topuz, *age.*, s. 349.

¹¹ Alpay Kabacalı, *Başlangıcından Günümüze Türkiye’de Matbaa Basım ve Yayın*, Literatür Yayınları, İstanbul 2000, s. 172; Fahri Kılıç, *Yeni Türk Alfabesinin Kabulü ve Öğretiminde Kullanılan Yöntemleri*, *Ankara Üniversitesi TİTE Basılmamış Doktora Tezi*, Ankara 2011, s. 215.

¹² Bilal N. Şimşir, *Türk Yazı Devrimi*, TTK Yayınları, Ankara 2008, s. 225.

teknik donanımları tamamlayamaması ve halkın yeni harfleri henüz öğrenmemiş olması büyük ölçüde okuyucu kaybına yol açmıştır.¹³

Basında yeni Türk alfabesine geçişin yaşandığı 1928 Aralık ayının ilk haftasında İstanbul gazetelerinin satışı ciddi anlamda düşmüştür. Örneğin Cumhuriyet Gazetesi'nin 1 Aralık 1928 tarihindeki tirajı 11.500, ertesi gün 12.000 iken 7 Aralık'ta ise 7.000'dir. Yüksek tiraj sıralamasında ikinci sırada yer alan Milliyet ise sırasıyla aynı günler için 10.000, 10.000 ve 8.000 şeklinde baskı sayısına sahiptir. İkdam 4.000, 8.000 ve 6.000; Son Saat 6.000, 3.000 ve 2.500; Akşam 1000, 4.000 ve 3.000 şeklinde bir tiraj seyri göstermiştir. Vakit 7.000'den 4.000'e düşmüştür. Sadece tiraj kaybı ile değil aynı zamanda dizgi için yeni harfleri temin etmekten kaynaklanan mali ve teknik sorunlar nedeniyle de gazeteler sıkıntı içine girmişlerdir.¹⁴ Gazete satışlarında %50'ye varan düşüşler yaşanmış, Türk basını büyük bir sarsıntı yaşamıştır.¹⁵ Bu süreçte Ahmet Cevdet Bey'in çıkardığı İkdam Gazetesi okur bulamadığından dolayı kapanmıştır.¹⁶ Ancak Türkçe gazetelerin yaşadığı bu olumsuz gelişmeler Fransızca basılan gazetelerin lehine olumlu gelişmelere yol açmıştır. Henüz yeni Türk alfabesini öğrenememiş Fransızca bilen Türk okuyucu, Fransızca basılan Milliyet, Akşam, Cumhuriyet, Journal d'Orient gibi gazetelere yönelmiş ve bunların okuyucu sayısında artış yaşanmıştır. Türkçe gazetelere talep azalırken Fransızca baskıların satışı yükselmiştir.¹⁷

Türk basınının içine düştüğü bu buhranı atlattığı için hükümet gazetelere yardım kararı almıştır. Yeni harflerin basına getireceği mali külfeti hafifletmek amacıyla Haziran 1929'da bu konuda Meclis'te çalışmalar başlamış ve 20 Mart 1930'da Türkçe basına destek verilmesini öngören kanun çıkarılmıştır.¹⁸ Ayrıca yeni alfabenin yaygın eğitim yoluyla öğretilmesine ağırlık verilip Millet Mektepleri ile Türk Ocakları gibi çeşitli kurumların açtığı kurslarla okuma yazma oranı kısa sürede artırıldığından gazetelere talep de artmaya başlamıştır.¹⁹

¹³ Kılıç, *agt.*, s. 216.

¹⁴ Yasemin Doğaner, "Yeni Türk Harflerinin Türk Basınındaki Yankıları", *80. Yılında Türk Harf İnkılabı Uluslararası Sempozyumu*, 10-11 Kasım 2008, Yeditepe Üniversitesi Yayınları, İstanbul 2009, s. 393; Şimşir, *age.*, s. 226.

¹⁵ Nurettin Gülmez, *Tanzimattan Cumhuriyete Harfler Üzerine Tartışmalar*, Aktüel Yayınları, Bursa 2006.

¹⁶ Ahmet Gevgili, "Türkiye Basını", *Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi*, Cilt:1, s. 214-215.

¹⁷ Kılıç, *agt.*, s.217; Ayla Acar, "Türkiye'de Latin Alfabesine Geçiş Süreci ve Gazeteler", *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, Sayı:41, Yıl:2011, s. 7.

¹⁸ *TBMM Zabıt Ceridesi*, Devre:3, Cilt:17, Otuz Yedinci İnikat, 30 Mart 1930, s.18-21; Doğaner, *agm.*, s. 393.

¹⁹ Fahri Kılıç, "Yeni Türk Alfabesinin Yaygın Eğitim Yoluyla Öğretilmesi", *Atatürk Yolu Dergisi*, Sayı:61, Güz, 2017, s. 211.

İstanbul gazeteleri imkânları doğrultusunda yeni yazıya geçişle artan masraflarını karşılamak, düşen tirajlarını artırmak ve bu duruma çare bulmaya yönelik bazı girişimlerde bulunmuşlardır. Son Saat, Cumhuriyet, Akşam, Vakit Gazeteleri okuyucunun dikkatini çekmeye yönelik yarışma ve kampanyalarla Türk basınında promosyon dönemini başlatmışlardır. Gazetelerin yaptığı ilk kampanyalar daha çok okuyucuların görüş ve düşüncelerinin gazete sayfalarında yer almasına yönelik ödüllü anket ve müsabakalar şeklinde olmuştur. Milliyet gibi bazı gazeteler ise promosyon uygulamasına sıcak bakmamış yarışma ve kupon dağıtma yoluna gitmekten uzak durmuşlardır.²⁰ Ancak zamanla kültürel içerikli, ödüllü çocuklara yönelik yarışmalar düzenleyerek, tiraj artırma yolunu da denemek zorunda kalmışlardır.

Yeni Yazıya Geçiş Sürecinde Alfabe Temalı Promosyonlar

Yeni Türk Alfabesini halka tanıtmada, gazeteler önemli bir işleve sahip olmuşlardır. 1 Aralık 1928'den itibaren okuyucularının karşısına tamamen yeni yazı ile çıkan gazeteler halkın yeni harflerle tanışmasında adeta aracılık yapmışlardır. Yeni yazıya aşinalığı sağlamaya yönelik gazetenin yanında ek olarak “alfabe levhalar” hediye olarak verilmiştir. Örneğin Cumhuriyet Gazetesi, birçok kere gazeteyle birlikte ücretsiz olarak “*Cep Alfabesi*” dağıtmıştır. Gazete okuyucularına, “*Bu alfabeden sizde varsa bir arkadaşınıza hediye ediniz*” önerisinde de bulunarak daha çok kişiye ulaşmaya çalışmıştır.²¹

Gazeteler, halkı hem alfabeyle alıştırmaya hem de gazete ile ilgili düzenlemelerde okuyucularında da görüşlerine başvurarak yeni süreçte okuyucuları ile olan bağını kuvvetlendirme yoluna gitmiştir. Gazete boyutunun belirlenmesi ya da seçilecek logonun tespiti için ödüllü anketlerle okuyucu görüşleri alınmıştır. Örneğin Cumhuriyet Gazetesi, Eylül 1928'de okuyucuları arasında bir anket düzenleyerek yeni logosu için okuyucusunun görüşünü sormuştur. “Bu başlıklardan hangisini beğeniyorsunuz” sorusuyla özel olarak hazırlatılan dört logodan birini seçmelerini isteyerek okuyucuları arasında ödüllü bir yarışma açmıştır. Yarışmaya gerekçe olarak şu açıklama yapmıştır:

“Bir müddetten beri gazetemiz başlığını yeni harflerle yazmayı düşünüyoruz. Fakat yeni harflerin o kadar güzel ve mütenevvi şekilleri var ki, bunlardan hangisini intihab edeceğimizde tereddüt ediyorduk. Gazetemizin ismini, on-on beş tarzda yazdırdık. Onların arasından yukarıya derç ettiğimiz dört tanesini tefrik ettik. Şimdi bunlardan bir tanesini başlık yapacağız. Fakat hangisini yapalım?”

En çok beğenilecek logoya oy verecek okuyucular arasında kura çekilecek, birinciye yirmi beş lira değerinde istediği bir hediye, ikinciye bir kol saati,

²⁰ “Milliyetin Eğlencesi”, *Milliyet*, 1 Aralık 1928, s. 5.

²¹ “Bugün de Meccanen Tevzi Ettiğimiz Cep Alfabesi”, *Cumhuriyet*, 3 Ocak 1929, s. 1.

üçüncüye bir gümüş sigara tabakası verilecektir. Ayrıca yirminciye kadar üçer aylık, ellinciye kadar da birer aylık Cumhuriyet Gazetesi aboneliği hediye edileceği ilan edilmiştir. Okuyuculardan 15 Eylül tarihine kadar hangi logoyu en çok beğendiyse numarasıyla belirtmesi ve adresini bildirmesi istenmiştir.²²

Okuyucuların büyük ilgi gösterdiği yarışmaya 22.789 kişi katılmıştır. Tasnif sonucunda üçüncü ve dördüncü logolara eşit oy (8541) kullanıldığı görülmüştür. Bu nedenle yarışmaya katılanlara verilecek hediyeler her iki başlığa oy verenler arasından kura ile belirlenmiştir. Ancak okuyucu oyu ile belirlenen logoların hiç biri kullanılmamış, Almanya’da yaptırılan on logodan biri tercih edilmiştir. Gazete bu konuda, “*Müşabakamızza iştirak eden karilerimiz, bu gün derç ettiğimiz başlığın kendi beğendiklerinden daha güzel olduğunu göreceklerdir*” açıklamasını yaparak karar değişikliğini okuyucularına ifade etmiştir. Logo seçiminde okuyucularının seçimlerine itibar etmeyen gazete dördüncü logoya yakın bir çizimi kullanmıştır. Çekiliş sonuçları ve seçilen logo 23 Eylül 1928 tarihli nüshada ilan edilmiştir.²³ Yeni logo 1 Aralık 1929 tarihinden itibaren kullanılmaya başlanmıştır.

Yeni harflere geçişle birlikte gazeteler sayfa düzenlerinde ve boyutlarında değişiklik yapma gereği duymuşlardır. Son Saat Gazetesi de yeni harflerle çıkartılan gazetenin baskı boyutunu belirlemek amacıyla okuyucu görüşüne başvurmuştur. Gazete yönetimi, yeni harflere alışma sürecinde okuyucunun Son Saat’in hangi boyutta basılmasını tercih ettiğini öğrenmek için bir anket düzenlemiştir. Gerekçe şu şekilde ifade edilmiştir:²⁴

“Yeni harflere henüz alışamadık, gazetede okumak istediğimiz kısmı derhal bulamıyoruz. Bunun önüne geçmek için acaba sayfalarımızı orta yerinden ikiye bölmek sureti ile büyük hacimde 6 veya 8 sahife çıkaracak yerde küçük hacimle 12 veya 16 sahife çıkarsak ve her sahifeyi muayyen bir mevzua hasretmek muvafık olur mu?”

Okuyuculardan gazetede yayınlanan kuponu kesip, büyük boyut veya küçük boyut tercihini yaparak gazete yönetimine göndermesi istenmiştir. 7 Aralık 1928 tarihinden itibaren birkaç gün alışlagelmiş sekiz sayfalık gazete ikiye katlanarak 16 sayfalık küçük hacimli numune baskı yapılarak okuyucuların fikri sorulmuştur. Bu anketin “*bir eğlenceye de araç olmasının istendiği*” belirtilerek bir de ödül konulmuştur. Gazetenin birinci sayfasında yer verilen kuponların üzerindeki soruyu numune baskıyı dikkate alarak seçmeleri istenmiştir. Kuponlar tasnif edildikten sonra çoğunluğu kazanan görüşü beyan edenler arasında bir kura çekilerek, birinciye beş altın, ikinciden yirmi beşinciye kadar

²² “Bu Başlıklardan Hankisini Beyeniyorsunuz”, *Cumhuriyet*, 1 Eylül 1928, s.1; Bkz: Ek-1.

²³ “Gazetemizin, Yeni Türk Harfleriyle Takarrür Eden Başlığını Derc Ediyoruz”, *Cumhuriyet*, 25 Eylül 1928, s. 1.

²⁴ “Karilerimiz Arasında Bir Kura Tertip Ediyoruz”, *Son Saat*, 8 Aralık 1928, s. 1; Bkz:Ek-2.

birer çeyrek altın ödül verileceği ilan edilmiştir.²⁵ Gelen cevaplarda büyük bir çoğunluk örnek olarak çıkartılan küçük hacimli baskıyı seçmiştir.²⁶ Oy verenler arasında kura çekilerek ödül kazanan isimler 22 Aralık 1928 tarihli nüshada ilan edilmiştir.²⁷

Vakit Gazetesi ise yeni harfleri öğrenmeyi özendirmeye yönelik 20 Ağustos 1928 tarihinde başlayan bir yarışma düzenlemiştir. Okuyucularından, 18 Eylül 1928 tarihinde kadar 30 gün boyunca eski yazı ile verilen kısa bir metni yeni harflere, yeni harflerle verilmiş bir metni de eski yazı ile yazmaları istenmiştir. Ayrıca her gün gazetenin ilk sayfasının sağ üst köşesinde yayınlanan kupon üzerine isim ve adres yazdıktan sonra toplu olarak gazeteye gönderilmeleri istenmiştir. Gönderilen cevaplar bir jüri tarafından incelendikten sonra hatasız yazarların başarılı sayılacağı ve isimlerinin gazetede ilan edileceği duyurulmuştur. Buna ek olarak Türkiye’de yeni Türk harflerini ilk öğrenenlerin isim ve adreslerinin bir “risale” halinde basılacağı ve okuyuculara da birer tane taktim edileceği belirtilmiştir. Ayrıca yarışmaya katılan ve başarılı olanlar arasında bir kura tertip edilip üç yüz okuyucuya hediye taktim olunacağı ilan edilmiştir. Otuz gün boyunca yarışmaya katılan okuyucuların aynı zamanda yeni Türk harflerini tamamiyle öğrenmiş olacağı da yarışma boyunca hatırlatılmıştır. Böyle bir müsabaka açmakla gazetenin ülkede ilk defa olarak yeni Türk harflerini öğrenecek binlerce kişiye kendini tanıtmaya fırsat vereceği de ifade edilmiştir.²⁸ Yeni harfleri ilk öğrenen okuyucuların isimleri liste halinde 11 Ekim 1928’den itibaren gazete sayfalarında ilan edilmiştir. İlk gün 45 kişinin ismine yer verilmiş ve 9 Ocak tarihine kadar peyderpey 303 kişinin adı ve adresi gazetede ilan edilmiştir.²⁹ Daha yeni Türk alfabesinin kabulüne dair kanun çıkmadan Vakit Gazetesi Ağustos 1928’de düzenlediği bu yarışma ile okuyucularını yeni yazıyı öğrenme konusunda teşvik etmiştir.

İlke olarak kupon ve yarışma gibi kampanyalara uzak duran Milliyet Gazetesi de 1 Aralık 1928’ten itibaren tamamen yeni yazıyla yayınlanmaya başlarken bu tarihten itibaren okuyucularının yeni harflere alışması için ödüksüz kare

²⁵ “Karilerimize Soruyoruz Dünkü Son Saat mi İyiydi Bu Günkü mü?”, *Son Saat*, 7 Aralık 1929, s. 1.

²⁶ Yeni Türk Alfabesine geçiş sonrasında 45cmx60cm ebadında sekiz sayfa yayınlanan gazetenin boyutu Kasım 1929’da 30cmx45cm ebadına inmiş, daha sonra 35cmx55cm olmuştur. Bkz: Nuri İnügür, *Türk Basın Tarihi*, İstanbul: Türkiye Gazeteciler Cemiyeti Yayını, İstanbul 1992, s. 82.

²⁷ “Son Saatin Sualine Gelen Cevaplar Dün Akşam Tasnif Edildi..”, *Son Saat*, 22 Aralık 1928, s. 1.

²⁸ “(Vakit) in Müsabakası 20 Ağustos Pazartesi Günü Başlıyor” , *Vakit*, 18 Ağustos 1928, s. 1; “(Vakit) in Müsabakası Yarınki Pazartesi Günü Başlıyor”, *Vakit*, 19 Ağustos 1928, s. 1; “(Vakit) in Yeni Müsabakası”, *Vakit*, 20 Ağustos 1928, s. 1.

²⁹ “Vakit’in Müsabakasına İştirak Edenlerden Yeni Yazıyı İlk Öğrenen Karilerimiz”, *Vakit*, 11 Ekim 1928, s. 3; “Türk Harfleri ile Yazıyı İlk Öğrenenler”, *Vakit*, 9 Ocak 1929, s. 4.

bulmacalar yayınlamıştır. Gazete, okuyucuyu çok bekletmeden ertesi gün çözümünü vermiştir. Bulmacaya Avrupa ve Amerika’da olduğu gibi Türkiye’de de halk büyük ilgi göstermiş ve zamanla diğer gazetelerde de yaygınlaşmıştır.³⁰

Kültür Ve Eğlence İçerikli Ödüllü Yarışmalar

Osmanlıdan Cumhuriyete okuyucu çekmek için sıklıkla sayfalarında roman tefrika eden gazeteler, yeni harflerin kabulünden sonra da roman tefrikalarının yanında kültürel içerikli ve eğitici kampanyalara yönelmişlerdir. Örneğin, Cumhuriyet Gazetesi, 28 Kasım 1928’den itibaren “*Kimdir? Tanıyabilir misiniz?*” başlığı altında devlet adamlarını tanıtmaya yönelik ödüllü bir yarışma düzenlemiştir. Her gün gazetede Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal Paşa, Başbakan İsmet Paşa, Ordu Komutanı Şükrü Naili Paşa, Sıhhiye Vekili Refik Bey, Afyonkarahisar Mebusu Şair Mehmet Emin Bey gibi dönemin öne çıkan yöneticilerinin fotoğraflarına yer verilmiştir.³¹ Yan yana verilen üç fotoğraftan ortadaki siluet şeklinde konularak okuyuculardan tanımaları istenmiştir. Yarışma on beş gün devam etmiş, otuzu net on beşi gölgeli fotoğraf yayınlanmıştır Ancak silik verilen fotoğraflar da farklı zamanlarda normal şekilde basılarak okuyucuya kolaylık sağlanmıştır. Okuyucular soluk resimleri kesip altına isimlerini yazarak gazete yönetimine göndermiştir. Binlerce kişinin katıldığı ilan edilen yarışmanın sonucunda kura çekilmiş ve birinciye en büyük ödül olarak 50 lira, elli kişiye de muhtelif küçük ödüller verilmiştir.³²

Son Saat Gazetesi, sinema meraklıları için Aralık 1928’de bir yarışma düzenlemiştir. Her gün bir sinema sanatçısının fotoğrafını verip “Film sanatkârları içinde en fazla kimi beğeniyorsunuz?” sorusunu sormuştur. Yarışma için Charlie Chaplin, Greta Garbo, Ramon Novarro, Douglas Fairbanks gibi dönemin dünyaca ünlü film yıldızları seçilmiştir.³³ İlk fotoğraflar 28 Aralık 1928’de yayınlanmıştır. Her gün ilk sayfada yayınlanan kuponları biriktirerek müsabakanın son bulduğu gün bir tanesinin üstüne isim ve adres yazarak en fazla beğenilen sanatçının ismini yazıp göndermeleri istenmiştir. Oylama sonucunda en çok beğenilen kadın veya erkek sanatçıya oy vermiş olan okuyucular arasında çekilecek kura ile birinciliği kazanacak kişiye İstanbul’un büyük sinemalarından birinin altı aylık, ikinciliği kazanacak kişiye üç aylık, üçüncüden onuncuya kadar da birer aylık gazete aboneliği ödül olarak konmuştur.³⁴

³⁰ “Milliyetin Eğlencesi”, *Milliyet*, 1 Aralık 1928, s. 5.

³¹ “Yeni Eğlenceli Müsabakamız Bugün Başladı”, *Cumhuriyet*, 28 Kasım 1929, s. 1; Bkz:Ek-3.

³² “Gölge Müsabakamızda Muvaffak Olan ve Mükâfatlarımızı Kazananlar”, *Cumhuriyet*, 6 Ocak 1929, s. 5.

³³ “Sinema Meraklıları İçin Müsabaka Açıyoruz”, *Son Saat*, 10 Aralık 1928, s. 1.

³⁴ “Yeni Müsabakamız”, *Son Saat*, 28 Aralık 1928, s. 1.

Akşam Gazetesi de sinema konulu benzer bir müsabaka düzenleyerek okuyucularına “*Hangi erkek ve hangi kadın artisti en çok beğeniyorsunuz?*” diye sormuştur. Sanatçıları hatırlatmak için sinema sayfasında 9 Kasım 1929’dan itibaren Charlie Chaplin, Ronald Kolman gibi aktörlerin, Eve Brent, Dolores Del Rio gibi bazı aktrislerin fotoğraflarına yer verilmiştir. Okuyucularından 15 Aralık 1929 tarihine kadar film yıldızları içerisinde beğendiği erkek ve kadın film yıldızlarının isimlerini gazete yönetimine göndermesi istenmiştir. Ayrıca “*Müsabakada yalnız güzellik mevzubahis değildir. Karierimizi kadın ve erkek artistlerden oyununu, şarafetini en çok beğendiğine oy verebilir*” hatırlatması da yapılmıştır. Gelen cevapların tasnifi sonucunda en çok beğenilen kadın ve erkek sanatçılara oy verenler arasında kura çekileceği ilan edilmiştir. Birinciye başlıca sanatçıların fotoğraflarından oluşan bir albüm, ikinciye arzu ettiği bir sinemada loca bileti, üçüncüye de yine arzu ettiği sinemada iki koltuk ödülü konulmuştur.³⁵

Milliyet Gazetesi okuyucu çekmeye yönelik yaptığı tek ödüllü yarışmasını 1929 Nisanında öğrencilere yönelik düzenlemiştir. “*Haftanın en mühim haberi hangisidir?*” sorarak, 20-26 Nisan 1929 tarihleri arasında çıkan haberler arasından okuyuculara “*...gazetemizde çıkan mühim haberi seçip yazarak matbaamıza gönderiniz!*” duyurusu yapılmıştır.³⁶ Öğrencilerden, bir hafta boyunca yayınlananlar arasından en önemli gördükleri haber hakkında azami 200 kelimelik bir metin yazıp göndermeleri istenmiştir. En iyi haberi bulup yazan öğrenciye 10 lira, ikinciye 6 lira, üçüncüye 2 lira verileceği de duyurulmuştur. Ayrıca her öğrenci ödül kazandığı zaman okuduğu okulun da puanlanacağı ve sene sonunda en çok puan kazanan okula bir kupa verilecektir. Yarışmayı kazanan bir öğrenci ise sene zarfında başka yarışmaya katılamayacaktır.³⁷ Yarışmaya yapılan başvuruların tasnifi sonucunda Galatasaray, Darüşşafaka, İstanbul Erkek, Kuleli, Kabataş gibi İstanbul liselerinden katılım olduğu gibi Ankara ve Anadolu’dan da yüzlerce öğrenci katılmıştır.³⁸ Tasnifte nasıl bir yol izlendiği şöyle açıklanmıştır:

“...haftanın en mühim haberini seçiniz demekten maksadımız müsabakamıza cevap vereceklerin mutlaka aynı haberde birleşmelerini istemek değil o haberin ehemmiyetini herkese takdir ettirecek bir şekilde yaza bilmesiydi. Bunun için dereceleri tayin ederken muhtelif mevzuları en iyi yazarları intihap ettik...”

İlk hafta yerli malları konusu önemli haber olarak seçilmiş ve birinciliği ‘*Yerli Malları*’ başlıklı haberi ile Darüşşafaka Lisesi’nden Naci Emin kazanmıştır.

³⁵ “Kadın ve Erkek Artistlerden Hangisini En Çok Beğeniyorsunuz?”, *Akşam*, 10 Kasım 1929, s. 7; “Hangi Artisti Çok Beğeniyorsunuz?”, *Akşam*, 12 Kasım 1929, s. 7; “Mükâfatlı Müsabakamız”, *Akşam*, 29 Kasım 1929, s. 5.

³⁶ “Bugünden İtibaren Müsabakamız Başlıyor”, *Milliyet*, 20 Nisan 1929, s. 1.

³⁷ “Mektepliler İçin Müsabaka”, *Milliyet*, 21 Nisan 1929, s. 1,5.

³⁸ “Mektepliler Müsabakası”, *Milliyet*, 2 Mayıs 1929, s. 1.

Derece alanların yazılarına gazetede düzenli olarak yer verilmiştir.³⁹ Yarışma, uzun bir süre her hafta tekrarlanmıştır.

Vakit Gazetesi, 8 Haziran 1929'dan itibaren Reşat Nuri (Güntekin) Bey'in "Yaprak Dökümü" adlı romanını tefrika halinde yayınlamaya başlarken okuyucuları için de bir yarışma düzenlemiştir. Romanın yayınlanmaya başlamasından itibaren ilk on beş gün zarfında metin içerisine üç hatalı kelime yerleştirip bunu okuyucunun tespit etmesi istenmiştir. On beş gün sonunda bu üç yanlış bulup gönderen okuyucular arasında bir kura çekilip sıra ile bir okuyucuya Reşat Nuri Bey'in el yazısını ve imzasını taşıyan Çalığışu kitabı, bir okuyucuya senelik bir okuyucuya üç aylık gazete aboneliği, altı okuyucuya da birer kitap hediye edileceği duyurulmuştur. Gazete logosu altında sıklıkla yarışmaya dikkat çekmek için "*Romanımızdaki Müsabakaya İştirak Ediniz*" şeklinde okuyuculara hatırlatma yapılmıştır.⁴⁰ Müsabaka 24 Haziran'da son bulmuş ve cevapların gönderilmesi için 3 Temmuz tarihine kadar süre tanınmıştır.⁴¹ Sonuçlar 9 Temmuz 1929'da açıklanmıştır. 4 numaralı tefrikada "*Şimdiye kadar hiç görmediği bu kadın kendisinden ne istemeye gelmiş olabilirdi?*" cümlesinde "*ne istemeye*" kelimeleri "*su istemeye*" şeklinde, "7" numaralı tefrika yerine "10", 12 numaralı tefrikada da "*Leyla*" yerine "*Selma*" yazılmıştır. Çekiliş sonucunda talihlilere hediyeleri gönderilmiştir.⁴²

Vakit Gazetesi kültürel içerikli olarak bir de satranç yarışması düzenlemiştir. Satranç meraklısı okuyucuları için pazartesi ve perşembe günleri satranç problemi vererek bir hafta içinde çözüp gazeteye göndermeleri istenmiştir.⁴³ Gazetenin üçüncü sayfasına konulan problemlerin ilki 16 Eylül 1929 tarihinde yayınlanmıştır.⁴⁴ Yarışma okuyucular arasında beklenilenin üstünde bir ilgi görmüş, problemler gün geçtikçe zorlaştırılmıştır. Problemi doğru çözenlerin isimleri düzenli olarak ilan edilmiştir.⁴⁵ Satranç problemi vererek çözenlerin isimlerini yayınlamaya yönelik uygulamalar o dönemin dünya basınında da izlenmektedir. Örneğin İngiliz gazetelerinden The Sunday Times Gazetesi'nde de benzer şekilde problem verilerak çözen okuyucuların isimleri ilan edilmiştir.

³⁹ "Mektepliler Müsabakası Birinci Hafta", *Milliyet*, 5 Mayıs 1929, s. 1-4.

⁴⁰ "Yarın Yaprak Dökümü Başlıyor", *Vakit*, 7 Haziran 1929, s. 1; "Yaprak Dökümü", *Vakit*, 8 Haziran 1929, s. 2; "Romanımızdaki Müsabaka", *Vakit*, 15 Haziran 1929, s. 2.

⁴¹ "Müسابakamız Bitti", *Vakit*, 25 Haziran 1929, s. 2.

⁴² "Romanımızdaki Müsabaka", *Vakit*, 9 Temmuz 1929 s. 1.

⁴³ "Satranç Müsabakası", *Vakit*, 12 Eylül 1929, s. 1.

⁴⁴ "Satranç Eğlencemiz I", *Vakit*, 16 Eylül 1929, s. 1,3.

⁴⁵ "Satranç Eğlencemiz 4", *Vakit*, 26 Eylül 1929, s. 3.

Gazeteler promosyon kampanyaları düzenlerken dünya basınına da takip etmişler ve dönemin modasına uyumaya çalışmışlardır.⁴⁶

Akşam Gazetesi ise çocuklara yönelik bilmeceler, fıkralar, karikatürler yayınladığı “*Çocuk Dünyası*” başlıklı sayfasında çocuk okuyucu çekmek amacıyla ödüllü yarışmalar düzenlemiştir. “*Dünyanın en büyük binası nerededir?*”, “*Dünyanın en kalabalık şehri hangisidir?*”, “*Dünyanın en maruf zengini kimdir?*”, “*Dünyanın en yüksek kulesi nerededir?*”, “*Dünyanın (bugün) en meşhur adamı kimdir?*” gibi soruları ya da ismi verilmeden tanıtımı yapılan bir şehri bilmeleri istenmiştir. Gazetede verilen bilmece kuponu üzerine isim yazıp cevabı on beş gün içinde gönderenler arasında çekilen kura ile hediye verilmiştir. Örneğin, birinciye bir masa saati, ikinciye futbol topu, onuncuya kadar birer kitap, yirminciye kadar da bir paket çikolata gibi hediyeler dağıtılmıştır.⁴⁷

Akşam Gazetesi’nin “*Çocuk Dünyası*” sayfasında “*Türkiye’nin “sevimli ve gürbüz”*” çocuğunu seçme yarışması da büyük ilgi görmüştür. Yarışmaya altı aylıktan yedi yaşına kadar çocukların katılabileceği, bunun için bir fotoğrafın arkasına çocuğun ve babasının ismi, yaşı ve adresinin yazılması istenmiştir. Başvuru süresi iki ay olan yarışmaya katılan çocukların fotoğrafları 8 Ağustos 1929’dan itibaren gazetede yayınlanmaya başlamıştır. Fotoğraflar dönemin öne çıkan sanatçıları ve çocuk doktorlarından oluşan bir jüri tarafından incelenmiştir.⁴⁸ Yarışmayı kazanan çocukların isimleri 12 Kasım 1929’da ilan edilerek birinciye oyuncak araba, ikinciye bebek, üçüncüye oyuncak köpek vermiştir.⁴⁹

Akşam Gazetesi, çocuklardan büyük ilgi gören bir diğer yarışmayı ise “*Çocuklarımıza İstanbul’u tanıtalım*” başlığı altında düzenlenmiştir. Gazete yarışmayı şöyle duyurmuştur:⁵⁰

“Mini mini karilerimize İstanbul’un muhtelif semtlerine ait otuz resim göstereceğiz. Bu resimler her gün gazeteden kesilerek atlarına nereye ait olduğu yazılacak ve otuz tanesi birden bir zarfın içinde matbaamıza gönderilecektir. Zarfın üzerine gönderenin adresi yazılarak müsabakamızdan bir numara alacaktır. Doğru halledenler arasında kura çekilerek küçük karilerimize muhtelif ve kıymetli ikramiyeler verilecektir.”

Gazetenin “*Çocuk Dünyası*” başlıklı sayfasında Dolmabahçe Saat Kulesi, Topkapı Sarayı Kapısı, Galatasaray Lisesi, Dolmabahçe Camii, Kuleli Askeri Lisesi, Yedikule surları gibi İstanbul’un tarihi yerlerine ait 30 adet fotoğraf 21

⁴⁶ “Chess”, *The Sunday Times*, 22 Eylül 1929, s. 4.

⁴⁷ “Bilmecemiz: 5 Sual?”, *Akşam*, 9 Ağustos 1929, s. 10.

⁴⁸ “Sevimli ve Gürbüz Çocuklar Müsabakası”, *Akşam*, 9 Ağustos 1929, s. 10.

⁴⁹ “Müsabakada Kimler Kazandı?”, *Akşam*, 12 Kasım 1929, s. 8.

⁵⁰ “Bugün Başlıyoruz Küçük Karilerimize İstanbul’u Tanıtalım”, *Akşam*, 21 Ocak 1930, s. 1,5.

Ocak-19 Şubat 1930 tarihleri arasında “Bu resim İstanbul’un neresidir?” diye sorularak yayınlanmıştır. Çocuklardan bunları kesip saklamaları ve cevabı verilen kupon üzerine yazmaları istenmiştir. Doğru cevabı gönderenler arasında kura çekilip hediye verileceği ilan edilmiştir.⁵¹ Cevap gönderenler arasında yapılan tasnif sonucunda kura çekilmiş ve kazananlar 14 Mart 1930’da gazetede ilan edilmiştir. Birinciye 100 lira verilmiştir.⁵²

Gündemdeki Konular Üzerine Yapılan Anketler

Gazeteler, gündemde olan tartışmalı konular üzerinden okuyucu çekmeye yönelik de strateji izlemişlerdir. Anketle halkın bu konudaki görüşlerini yansıtmaya çalışmışlardır. Örneğin Vakit Gazetesi, Nisan 1929’da “bekârlık vergisi müsabakası” düzenleyerek dönemin seçkin kişilerinin bu konudaki görüşlerini sormuş, halktan da buna katılıp katılmadığını bildirmesini istemiştir.⁵³ Böylece vergiye dair halkın görüşü saptanmak istenmiştir.

Yarışma, Yozgat milletvekili Süleyman Sırrı Bey tarafından 18 Mart 1929 tarihinde TBMM’ye verilen “*bekârlık vergisi*” alınmasına dair kanun teklifinin kamuoyunda yarattığı tartışmalar üzerine yapılmıştır. Süleyman Sırrı Bey, 20-35 yaşları arasında olup resmi bir daireden maaş alan tüm bekâr kadınların, ödedikleri verginin bir katı olarak bekârlık vergisi vermelerini ve bu şekilde elde edilecek gelirin de çok çocuklu ailelere ödenmesini önermiştir. Teklif, Meclis’te daha görüşmeye açılmadan kamuoyunda geniş yankı uyandırmıştır.⁵⁴

Vakit Gazetesi, 4 Nisan 1929’dan itibaren her gün çeşitli mesleklere mensup İstanbul’un seçkin isimlerinin Bekârlık Vergisi hakkındaki lehte ve aleyhteki görüşlerini yayınlamaya başlamıştır. Okuyuculardan hangi görüşe taraftarlarsa o günkü gazetede verilen kupon üzerine isimlerini ve adreslerini yazarak göndermeleri istenmiştir. Tasnif sonucunda en çok taraftar bulan fikre oy verenler arasında bir kura çekileceği ve on okuyucuya muhtelif hediyeler verileceği ilan edilmiştir.⁵⁵ 4 Nisan 1929 günü ilk olarak vergiye karşı çıkan Doktor Kadri Reşit Paşa’nın görüşlerine yer verilmiştir.⁵⁶ Vergiye karşı görüş belirten Muallim Nakiye Hanım,⁵⁷ olumlu görüş bildiren Avukat Cevdet Fahri

⁵¹ “Çocuklarımıza İstanbul’u Tanıtalım”, *Akşam*, 4 Şubat 1930, s. 5.

⁵² “İstanbul Resimleri Müsabakasının Neticesini Neşrediyoruz”, *Akşam*, 14 Mart 1930, s. 10.

⁵³ “Müsabaka Açıyoruz Bekârlık Vergisi”, *Vakit*, 1 Nisan 1929, s. 1.

⁵⁴ Yaşar Semiz, “1923-1950 Döneminde Türkiye’de Nüfusu Arttırma Gayretleri ve Mecburi Evlendirme Kanunu (Bekârlık Vergisi)”, *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, Sayı:27, Bahar 2010, s. 441.

⁵⁵ “Müsabaka Açıyoruz Bekârlık Vergisi”, *Vakit*, 1 Nisan 1929, s. 1; “Bekârlık Vergisi Hakkında Müsabaka Açıyoruz”, *Vakit*, 2 Nisan 1929, s. 1.

⁵⁶ “Bekârlık Vergisi Müsabakamız 1”, *Vakit*, 4 Nisan 1929, s. 1.

⁵⁷ “Bekârlık Müsabakamız 2”, *Vakit*, 5 Nisan 1929, s. 1.

Bey⁵⁸, çok olumlu bulmadığını belirten romancı Reşat Nuri Bey⁵⁹, işe yaramayacağını ifade eden milletvekili Tevfik Kamil Bey⁶⁰ gibi çoğunluğu vergiye karşı olan 23 kişinin görüşleri yayınlanmış ve anket 27 Nisan 1929'da son bulmuştur. Vakit Gazetesi okuyucularından kestikleri kuponları 15 gün içerisinde gazete matbaasına gönderilmesini istemiştir.⁶¹ Yapılan tasnif sonucunda okuyucuların en çok beğendiği görüş Dr.Kadri Reşit Paşa'nın Bekârlık Vergisi'ne eleştirel bakan beyanatı olmuştur. Yarışmaya katılanlar arasından kura ile belirlenen 10 talihliye kol saati, yüzük, kalem, cüzdan, roman gibi küçük hediyeler verilmiştir.⁶²

Milliyet Gazetesi de dönem dönem anket yoluyla kamuoyu oluşturmaya çalışmıştır. Ödül, hediye, kupon gibi uygulamalara uzak duran gazete sadece o dönemin öne çıkan kimselerine belli sorular sorup bunları yayınlamakla yetinmiştir. Örneğin Milliyet Gazetesi başyazarı Siirt Mebusu Mahmut Bey "Gazinin en büyük eseri nedir ve niçin?" sorusunu dönemin yazar, şair, akademisyen gibi öne çıkan isimlerinden cevaplandırmasını istemiştir.⁶³ Bunun üzerine tanınmış pek çok isim bir mektupla fikirlerini gazeteye bildirmişlerdir. Gönderilen cevapların yayınlanmasına 1 Haziran 1929'da başlanmıştır. İlk olarak Darülfünun müderrislerinden Mehmet Ali Ayni Bey'in "En büyük eseri: Bizce tefekkür hüriyetini tereddütsüz teminidir" görüşü yayınlanmıştır.⁶⁴ Efcayış Suat Hanım, "Fikirimce Gazinin en büyük eseri, kadınlara hakki hayat vermesi oldu" derken, Köprülüzade Mehmet Fuat Bey ise "Milli Hudutları içinde tabi inkişafını takip eden müstakil Türkiye!" cevabını vermiştir.⁶⁵ 28 Temmuz 1929'da ankete dair görüşlerin yayınlanması son bulmuştur.⁶⁶

Milliyet Gazetesi yeni yazıya alışma sürecinde okuyucularına "Yeni yazı ile yazmakta ne gibi güçlüklerle rast geliyorsunuz?" şeklinde sorarak da anket yapmıştır. "Hangi yollarla en çabuk ve en kolay olarak okuyup yazmaya alışmak mümkün olabileceğini araştıracağız" şeklinde anketin gerekçesini duyurmuştur. Gelecek

⁵⁸ "Bekârlık Vergisi Müsabakamız 6", *Vakit*, 9 Nisan 1929, s. 1.

⁵⁹ "Bekârlık Vergisi Müsabakamız 9", *Vakit*, 12 Nisan 1929, s. 1.

⁶⁰ "Bekârlık Vergisi Müsabakamız10", *Vakit*, 13 Nisan 1929, s. 1.

⁶¹ "Müsabakamız Bitti", *Vakit*, 28 Nisan 1929, s. 1.

⁶² "Bekârlık Vergisi Müsabakamızın Neticeleri", *Vakit*, 17 Mayıs 1929, s. 1.

⁶³ "Gazinin En Büyük Eseri Nedir ve Niçin?", *Milliyet*, 11 Mayıs 1929, s. 1.

⁶⁴ "Gazinin En Büyük Eseri Nedir, Niçin?", *Milliyet*, 1 Haziran 1929, s. 1.

⁶⁵ "Gazinin En Büyük Eseri Nedir?", *Milliyet*, 2 Haziran 1929, s. 1; "Milliyetin Büyük Anketi", *Milliyet*, 19 Haziran 1929, s. 1.

⁶⁶ "Milliyetin Büyük Anketi", *Milliyet*, 28 Temmuz 1929, s.1.

cevapları toplayarak okuma yazma için güçlük olabilecek noktaların belirlenmesi ve bunların ortadan kaldırma yollarının araştırılacağını açıklamıştır.⁶⁷

Milliyet Gazetesi'nin düzenlediği bir diğer anket ise sosyal hayatta tartışılabilir konulardan biri olan evlilik şekli üzerine olmuştur. İzdivaç anketi düzenleyerek “*Aile yuvasını nasıl kurmalı?*”, “*Yeni tarz izdivaç mı? Eski tarz izdivaç mı?*” sorusuna yanıt aranmıştır.⁶⁸ Dönemin öne çıkan aydın kadınlarına “*Sizce izdivaç ne tarz da olmalıdır?*”, “*İdeal bir aile erkeği için ne düşünürsünüz? Böyle bir erkek nasıl olmalıdır?*”, “*İdeal bir aile kadını nasıl olmalıdır?*”, “*Genç kızlar, koca olarak en ziyade hangi meslek erbabını tercih ederler?*” şeklinde beş soru sorulmuştur.⁶⁹ Gazetenin bir muhabiri ankete katılımı istenen kadınları ziyaret ederek görüşlerini almıştır. Ankete katılanların fotoğrafları ile birlikte görüşleri gazetede yer bulmuştur.⁷⁰ Örneğin, Kız Lisesi Müdürü Hatice Hanım'ın cevabı “...*hayat arkadaşını intibah etmeli de evlenmeye ondan sonra karar verilmeli*” olmuştur.⁷¹ Altıncı İlk Mektep Müdürü Lutfiye Hanım ise “*Doktorlarla tüccarlara rağbet var... Moda, hayatın görenekleri hanımlarımızı biraz maddi yaptı*” şeklinde bir açıklama yapmıştır.⁷² Selçuk Kız Sanat Mektebi Müdürü Mediha Hanım da “*Küçük evlenmemeli... İyiye tanışmak lazım.. İdeal koca her şeyden evvel iyi bir aile babasıdır...*” demiştir.⁷³ Kadın Birliği Başkanı Latife Bekir Hanım'ın ise “*eski tarza evlenmeler artık mazîye karışmıştır*” şeklindeki bir görüşlerine yer verilmiştir.⁷⁴

Daktilo Kullanımını Özendirmeye Yönelik Yarışmalar

Yeni Türk alfabesinin kabulünden sonra daktilo kullanımı yaygınlaşmış ve özellikle kadınlar için yeni bir iş sahası olmuştur. Kadın daktilografların artması üzerine gazetelerde de bu yeni mesleğe destek amaçlı çeşitli müsabakalar düzenlenmiştir. Akşam Gazetesi kadınları teşvik etmek amacıyla Şubat 1930'da “*daktilograflar piyangosu*” düzenlemiştir.⁷⁵ Yarışmaya sadece daktilo bilen kadınların katılması istenmiştir. Gazetede yayınlanan otuz kuponu kesip gönderenler arasında yapılacak çekilişle birinciye ödül olarak yazı makinası, ikinciye bir çanta üçüncüye de bir manikür takımı hediye verileceği ilan edilmiştir. Ayrıca daktilo bilip de işsiz olan kadınların iş bulmalarına yardım

⁶⁷ “Milliyetin Yeni Anketi”, *Milliyet*, 11 Ağustos 1929, s. 1.

⁶⁸ “Anketimiz”, *Milliyet*, 14 Mart 1930, s. 1.

⁶⁹ “Anket! Neler Soruyoruz?”, *Milliyet*, 17 Mart 1930, s. 1.

⁷⁰ “Anketimiz Yarın Başlıyor”, *Milliyet*, 20 Mart 1930, s. 1.

⁷¹ “İzdivaç Anketi Hatice Hf.nin Cevabı”, *Milliyet*, 21 Mart 1930, s. 1.

⁷² “İzdivaç Anketi, Lutfiye Hf.nin Cevabı”, *Milliyet*, 23 Mart 1930, s. 3.

⁷³ “İzdivaç Anketi Mediha Hf'nin Fikirleri”, *Milliyet*, 25 Mart 1930, s. 3.

⁷⁴ “İzdivaç Anketi Latife Bekir Hf.nin Cevabı”, *Milliyet*, 1 Nisan 1930, s. 3.

⁷⁵ “Daktilo Hanımlara İyi Bir Müjde!”, *Akşam*, 11 Şubat 1930, s. 1.

edileceği de belirtilmiştir. Gazetede her gün kupon yayınlanmış ve yarışmaya katılmak isteyenlerin kuponları göndererek çekilişe katılmaları istenmiştir. İsteyenlerin fotoğraf da gönderebileceği ve bunlara isimleri ile gazetede yer verileceği de belirtilmiştir. Fotoğraflarını ve adreslerini gönderenlerden işsiz olup olmadıklarını da belirtmeleri istenmiştir.⁷⁶ Ayrıca daktilo dönemin yeni ve ilgi çeken makinesi olduğundan gazete hediye edeceği Remington marka makinenin Galata tünel yakınındaki Sidney- Novil ve Şürekâsı Mağazası'nda teşhir edildiğini sıklıkla duyurarak ilgiyi artırmaya çalışmıştır. Ayrıca makinenin vitrinden çekilmiş bir fotoğrafına yer verilmiştir.⁷⁷ Yarışmaya katılan 129 kadın daktilografin fotoğrafı gazetede yayınlanmış ve kura 7 Nisan 1930'da çekilmiş, kazananların daktilo bilip bilmediği ölçülerek hediyeleri verilmiştir.⁷⁸

Vakit Gazetesi de 17 Mayıs 1930 tarihinde en hızlı yazan daktilografi tespit etmek üzere “*daktilo şampiyonu*” yarışması başlattığını şu şekilde ilan etmiştir: “*Resmi ve hususi hayatımızda daktilografik gün geçtikçe daha fazla ehemmiyet kazanıyor. Asrımız sürat asrı olduğuna göre yazı makinesiyle yazı yazmakta sürat göstermek günün mühim meselesidir.*” Daktilo mesleğini teşvik amaçlı daktilo yarışmalarının Avrupa ve Amerika'da da yapılmakta olduğu ve bu yarışmalardaki yöntemin uygulanacağı da belirtilmiştir.⁷⁹

Yarışmaya başvuranların isimleri ve nerede görev yaptıkları 21 Mayıs 1930 tarihinden itibaren gazetede yer bulmuştur. Her gün ilan edilen 10-15 kişilik liste ile birlikte bir kişinin fotoğrafı yayınlanmıştır. Örneğin ilk kez 21 Mayıs günü daktilograf Enise Hanım'ın fotoğrafı basılmış ve altına İstanbul Tayyare Cemiyeti memuru olduğu açıklaması yazılmıştır.⁸⁰ Özellikle İstanbul ve çevresindeki şehirlerden büyük ilgi gören yarışmaya kadın memurların katılımı yüksek olmuştur. Yarışmanın hedef kitlesi her ne kadar kadınlar olsa da yarışmaya erkekler de ilgi göstermiştir.⁸¹ Müracaat edenler Sultan Ahmet'te Ali Ticaret Mektebi'nde 11 Temmuz 1930'da jüri önünde yarışmışlardır. Ticaret Mektebi daktilo öğretmen ve uzmanlarından oluşan bir jüri oluşturulmuştur. Yarışmaya katılanlara alışkın oldukları makinalar ya temin edilmiş ya da yarışmacılar kendileri getirmiştir. Katılımcılardan verilen süre içinde istenilen metni yazmaları istenmiştir.⁸² Yarışmada Mediha Haşım Hanım 15 dakikada

⁷⁶ “Gazetemizin Daktilografılar Piyangosu”, *Akşam*, 15 Şubat 1930, s. 8.

⁷⁷ “Daktilografılar Piyangosu”, *Akşam*, 15 Mart 1930, s. 1.

⁷⁸ “Daktilografılar Piyangosu Çekildi”, *Akşam*, 8 Nisan 1930, s. 1,8.

⁷⁹ “1930 Daktilo Şampiyonu”, *Vakit*, 17 Mayıs 1930, s.1; “Daktilo Müsabakaları”, *Vakit*, 23 Haziran 1930, s.3.

⁸⁰ “Daktilo Müsabakası”, *Vakit*, 31 Mayıs 1930, s.1.

⁸¹ “Daktilo Müsabakamız Çok Yaklaştı!”, *Vakit*, 28 Haziran 1930, s.1.

⁸² “Daktilo Şampiyonluğu Jüri Heyeti Dün İlk İçtimanı Akdetti”, *Vakit*, 30 Haziran 1930, s.1; “1930 Daktilo Şampiyonu”, *Vakit*, 11 Temmuz 1930, s. 1-2.

4197 vuruşla verilen metni yazarak birinci olmuştur.⁸³ Vakit Gazetesi 1931 yılında da bu yarışmayı tekrarlamış ve 15 Mayıs 1931'den itibaren kayıtları alarak başvuranların isimlerini gazetede yayınlamıştır. 3 Temmuz 1931'de jüri önünde yapılan yarışmayı Sanayi ve Maadin Bankası Müdürelerinden Münevver Hanım kazanmıştır.⁸⁴

Vakit Gazetesi hıza dayalı daktilo ile yazma yarışmalarının yanı sıra İngiliz Daily Express Gazetesi'nin yaptığı bir yarışmayı örnek alarak "*daktilo makinası ile resim yapma müsabakası*" düzenlemiştir. Vakit Gazetesi'nce de İngiltere'de 1000'den fazla katılım sağlanan benzer bir yarışma açıldığı 18 Aralık 1930'da ilan edilmiştir. Okuyuculara bir örnek oluşturması ve fikir vermesi için daktilo ile çizilen Mustafa Kemal Paşa'nın bir portesi yayınlanmıştır. Okuyucuların yapacakları resim hususunda serbest oldukları yalnız bu resimlerin beyaz kâğıt üzerine siyah mürekkeple yapılarak ve on gün zarfında gazeteye gönderilmesi istenmiştir. Büyük ödül dışında gazete yönetimince beğenilip yayınlanan her resim sahibine 1 lira verileceği duyurulmuştur. Okuyucularından da gazetede yayınlanan resimlerden en çok beğendiklerini seçerek bildirmeleri istenmiştir.⁸⁵ Gazete okuyucu resimleri gelinceye kadar Daily Express Gazetesi'nde derece alan resimleri yayınlamıştır. Yarışmaya ilgi büyük olmuş ve gazeteye gönderilen resimler 4 Ocak 1931'den 26 Ocak 1931'e kadar yayınlanmıştır.⁸⁶ Yarışmanın birinci aşaması 14 Şubat 1931'de sonuçlanmış, okuyucular tarafından Meliha Sıtkı Hanım'ın yaptığı cami resmi birinci seçilmiştir. İkinci aşamada dört kişilik bir jüri tarafından İstanbul Belediyesi daktilograflarından Meliha Zühtü Hanım'ın 6 Ocak'ta yayınlanan resmi birinci seçilmiş ve kendisine bir altın lira hediye verilmiştir.⁸⁷

Magazin İçerikli Yarışmalar

Gazeteler eğitici ve kültürel nitelikte olan müsabakaların yanında magazin içerikli yarışmalar da düzenlemiştir. Örneğin Vakit Gazetesi'nin düzenlediği "*Güzel gözler müsabakası*" oldukça dikkate değerdir. İki aşamalı müsabakanın ilk aşaması 23 Aralık'ta başlamış, her gün Klara Bow, Marya Korda, Wilma Banki, Evelia Bolt, Brigitte Helm gibi sinema sanatçılarının fotoğrafları yayınlanmıştır. Bunları kesip saklayan okuyucuların hem güzel bir koleksiyona sahip olabilecekleri hem de yarışmaya katılma imkânı bulacakları duyurulmuştur. İkinci aşamada ise bu sanatçıların sadece gözleri yayınlanmış ve okuyuculara "*Bu bakışlar kimin?*"

⁸³ "Daktilo (1930) Kraliçesi", *Vakit*, 12 Temmuz 1930, s. 1.

⁸⁴ "Müsabakamız Dün Muvaffakiyetle Yapıldı", *Vakit*, 4 Temmuz 1931, s. 1.

⁸⁵ "Yeni Müsabakamız", *Vakit*, 18 Aralık 1930, s. 1.

⁸⁶ "Daktilo ile Resim Yapma Müsabakası", *Vakit*, 4 Ocak 1931, s. 1.

⁸⁷ "Daktilo İle Resim Müsabakamız", *Vakit*, 14 Şubat 1931, s. 2; "Daktilo Müsabakamız", *Vakit*, 16 Şubat 1931 s. 1.

Tanyabilir misiniz?” sorusu sorulmuştur. Bunun yanıtını gönderenlere kura ile hediye verileceği vaat edilmiştir. Gazete logosu altında yayınlanan kuponla okuyuculardan tahminlerini göndermeleri istenmiştir.⁸⁸ Güzel gözler yarışması, 30 Ocak’ta son bulmuş, kura sonucunda birinciye yazı makinası, kozmetik malzemeleri, ikinciye gramfon, üçüncüye kol ve cep saatleri, dördüncüye gramfon plağı gibi hediyeler dağıtılacağı duyurulmuştur.⁸⁹ Kupon gönderen okuyucular arasında 4 Mart 1930’da kura çekilmiş ve hediye kazananların isimleri ilan edilmiştir.⁹⁰

Ayrıca, Vakit Gazetesi 1929 yılı Ocak ayında “*mesut çiftler müsabakası*” adıyla oldukça ilginç bir yarışma düzenlemiştir. Gazetede başvuru yapan kadın ve erkek adaylar tanıtılmış ve bunlardan hangi çiftin daha uygun düşeceğine dair halkın görüşü istenmiştir. Uygun gördükleri çiftin ismini ve gazeteyi hangi bayiden aldıklarını da verilen kupon üzerine yazıp göndermeleri istenmiştir. Okuyucuların çoğunluğu Ali Bey ile Kadriye Hanım’ın evlenmesini uygun görmüşlerdir. Bu çifte oy verenler arasında çekilen kurada birinci olana 100 lira ödül verilmiştir.⁹¹ Bu şekilde sadece okuyucu özendirilmemiş yarışmaya dâhil edilen bayilerin daha çok gazete satarak ödül kazanması sağlanmıştır.

Bu dönemde düzenlenen yarışmalar arasında üzerinde en çok konuşulanı Cumhuriyet Gazetesi’nin organize ettiği güzellik yarışmaları olmuştur. Dönemsel olarak Avrupa ve Amerika’da oldukça popüler olan güzellik yarışmalarına katılarak uluslararası bir platformda Türk devrimi ile Türkiye’de kadının statüsünde yaşanan değişimi dünyaya tanıtmaya fırsatı için resmi çevreler de bu yarışmayı desteklemiştir.⁹² Cumhuriyet Gazetesi yarışmayı düzenleme gerekçesini şöyle açıklamıştır: ⁹³

“Bizim kadınlarımız bu müsabakaya niçin iştirak etmesinler? Bizim ne kusurumuz var? Hâlbuki Türk kadını dünyanın en güzel kadınlarından maduttur. Hatta Avrupa’da “Şark güzeli” diye dillerde destan olmaktadır. Avrupa’da imal edilen birçok kremlerin, losyonların ve tuvalete ait müstahzaratın üzerinde reklam için “şarkın güzellik tılsımı” ibarelerini daima görmez miyiz? O halde? Türk kadını niçin Amerika’da Avrupa’da kendi milletinin güzelliğini göstermesin.”

Dünya güzellik yarışmasına katılmayı ülke sorunu olarak gördüğünü ifade eden Cumhuriyet Gazetesi, seçilecek Türkiye güzelinin bu yarışmaya katılmasına

⁸⁸ “Güzel Gözler.. Cazip Bakışlar!..”, *Vakit*, 23 Aralık 1929, s. 1; “Tanyabilir misiniz?”, *Vakit*, 16 Ocak 1930, s. 1; Bkz:Ek-4.

⁸⁹ “Müsabakamız Güzel Gözleri Resimleri Bugün Tamamlandı”, *Vakit*, 30 Ocak, 1930, s. 1,5.

⁹⁰ “Güzel Gözler Müsabakası,” *Vakit*, 5 Mart 1930, s. 1,6.

⁹¹ “Mesut Çiftler Müsabakasında Kimler Kazandı”, *Vakit*, 24 Ocak 1929, s. 1.

⁹² “Türkiye’nin En Güzel Kadını Kimdir?”, *Cumhuriyet*, 4 Şubat 1929, s. 1.

⁹³ “En Güzel Türk Kadını”, *Cumhuriyet*, 5 Şubat 1929, s. 1.

öncülük yapacağını ve 16-25 yaş arası kadınların yarışmaya katılabileceğini 5 Şubat 1929'da ilan etmiştir. Okuyucularından da bu süreçte yarışmanın ne şekilde olmasına dair fikir de istemiştir.⁹⁴

Cumhuriyet Gazetesi Türkiye'nin en güzel kadını bulmak için açacağını ilan ettiği yarışmanın koşullarını 10 Şubat 1929'da açıklamıştır. Buna göre yarışmaya katılmak isteyenlerden 9X12 ebadında bir fotoğrafı istenmiştir. Güzel seçimi iki aşamalı olacak, birinci turda gazetede yayınlanan fotoğraflar üzerinden okuyucular kupon göndererek seçim yapacaktır. Ardından da gazetenin belirleyeceği bir jüri önünde Türkiye güzeli seçilecektir.⁹⁵

Yarışma bazı çevrelerce tepki ile karşılanmış, kadınların mayo ile jüri önüne çıkmasının "gayri ahlaki" olacağı şeklinde eleştiriler yöneltilmiştir.⁹⁶ Cumhuriyet Gazetesi Başyazarı Yunus Nadi "Güzellik Müsabakamız" başlıklı yazısında "bazı ahlaklı şarlatanların ima etmek istedikleri gibi güzellik müsabakalarında gayri ahlaki bir cibet yoktur... Bugün milli ve beynelmilel güzellik müsabakalarının futbol maçlarından farkı yoktur. Bir farkı varsa adı üstünde, onlardan daha güzel olmasıdır." şeklinde bir açıklama getirmiştir.⁹⁷

Yarışmanın ilk aşamasında seçici olan okuyucular için kupon verilmiştir. 62 gün boyunca kupon verildikten sonra kuponların sayısı arttığından okuyuculara "fazla külfet" yüklememek için gazete kupon vermeyi durdurmuştur. Okuyuculardan yarışmaya katılabilmek için 14 Mayıs'a kadar yayınlanan 62 kuponu saklamaları istenmiştir. Eksik kuponların gazete yönetiminden temin edileceği de sıklıkla hatırlatılmıştır.⁹⁸ Gazetede 11 Haziran 1929 tarihine kadar 125 fotoğraf yayınlanmıştır.⁹⁹ İlk hakem okuyucular olup oylama başlatılmış, en beğendikleri adayın adını 62 kuponla gazeteye göndermeleri istenmiştir.¹⁰⁰ Okuyucuların "bu zahmetlerine karşılık" ödül olarak nakit para ve çeşitli hediyeler verileceği duyurulmuştur. En çok oyu alan kadına oy gönderenler arasında yapılacak kurada bir kişiye 50, iki kişiye 25, iki kişiye 10, 3 kişiye 5 lira, 5 kişiye de üçer aylık Cumhuriyet gazetesi aboneliği verileceği ilan edilmiştir.¹⁰¹ Gelen

⁹⁴ "Türkiye'nin En Güzel Kadını Kimdir? Türkiye'nin Güzellik Kraliçesini Bulmaya Karar Verdik", *Cumhuriyet*, 6 Şubat 1929, s. 1.

⁹⁵ "En Güzel Türk Kızı Kimdir? Genç Kızlar Arasında Bir Müsabaka Açıyoruz", *Cumhuriyet*, 10 Şubat 1929, s.1; "Güzellik Müsabakamız", *Cumhuriyet*, 10 Mart 1929, s. 1; Bkz.Ek-5.

⁹⁶ Doğan Duman-Pınar Duman, "Kültürel Bir Değişim Aracı Olarak Güzellik Yarışmaları", *Toplumsal Tarih*, Cilt:7, Sayı:42, Haziran 1997, s. 22.

⁹⁷ Yunus Nadi, "Güzellik Müsabakamız", *Cumhuriyet*, 14 Şubat 1929, s. 1.

⁹⁸ "Güzellik Müsabakamız Bugünden İtibaren Kupon Koymuyoruz!", *Cumhuriyet*, 14 Mayıs 1929, s. 1.

⁹⁹ "Güzellik Müsabakamız Bugün de İki Resim Derç Ediyoruz", *Cumhuriyet*, 11 Mayıs 1929 s. 1.

¹⁰⁰ "Güzellik Müsabakamız Resimlerin Derci Son Buldu", *Cumhuriyet*, 21 Haziran 1929, s. 2.

¹⁰¹ "Güzellik Müsabakamız Güzeller, Resimlerinizi Gönderiniz!", *Cumhuriyet*, 10 Mart 1929, s. 1.

oyların tasnifi 31 Temmuz'da bitmiş ve en çok oy alan Mualla Suzan Hanım olmuştur.¹⁰² Okuyucu 34 kadını seçmiştir.¹⁰³

Yarışma günü olarak 2 Eylül 1929 tarihi ilan edilmiş ve katılacak kadınlardan “*dekolte tuvale!*” giymesi ve yarışmaya yalnız Türkiye vatandaşı olan bekârların katılabileceğinden bunu ispat için nüfus belgelerini getirmeleri istenmiştir.¹⁰⁴ Güzeller, 2 Eylül 1929'da Abdülhak Hamit, Halit Ziya, Cenap Şehabettin, Peyami Safa, Çalı İbrahim gibi isimlerin yer aldığı jüri önüne çıkmış ve Feriha Tefik Hanım Türkiye'nin ilk güzellik kraliçesi seçilmiştir. Yarışmanın birincisine bir çiçek buketi, üçüne kolonya ve kozmetik ürünleri verilmiştir.¹⁰⁵ Yarışmanın hemen akabinde “*Türkiye Güzellik Müsabakasını Her Sene Yapacağız*” manşetiyle bu yarışmaların geleneksel hale getirildiği duyurulmuştur.¹⁰⁶

Güzellik yarışmalarından fazla ses getiren bir yarışma da Vakit Gazetesi'nin düzenlediği “*En güzel bacaklı kadın müsabakası*” olmuştur. Gazete böyle bir yarışma düzenleme gerekçesini şu şekilde açıklamıştır: “*Kadın güzelliğine nispeten bir cazibe veren bacak güzelliği medeni dünyanın hemen her tarafında böyle bedii müsabakalara tabii tutuluyor.*” Gazete, ABD'de güzellik yarışmalarından sonra en çok ilgi çeken en güzel bacak yarışmasının benzerini düzenlediğini ilan etmiştir. Şartnameye göre, gönderilecek fotoğraflar gazetede yayınlanacak, güzellik yarışmasında olduğu gibi önce okuyucular oylayacak ardından seçilenler jüri önüne çıkacaktır.¹⁰⁷

Fotoğrafların çekimi için İstanbul'da Süreyya Fotoğrafhanesi'ne müracaat edilmesi ve burada tahsis edilen bir kadın sanatçının çekim yapacağı belirtilmiştir. Gazete olabildiğince mahremiyete özen gösterdiğini ifade etmiş ve ilanlarında da sürekli “*Hanımefendiler! İştirakten çekinmeyiniz*” sloganına yer vermiştir. Bunda gazetenin böyle dikkat çekici bir yarışma düzenlerken aynı zamanda katılım ve ilginin de az olacağına dair bir kaygı içinde olduğu düşünülebilir. Bacak ölçülerinin nasıl olacağı bir şekil üzerinden açıklanmış ve ölçülerin fotoğrafla birlikte gönderilmesinin başvuru için yeterli olduğu ilan edilmiştir.¹⁰⁸ Fotoğrafların yayınlanmasına 8 Ocak 1931'de başlanmıştır.¹⁰⁹ 22

¹⁰² “Güzellik Müsabakamız Tasnifi Dün İkmal Ettik...”, *Cumhuriyet*, 1 Ağustos 1929, s. 1.

¹⁰³ “Güzellik Müsabakamız Hakem Heyetinin Karşısına Çıkacak Hanımlar Hangileridir?”, *Cumhuriyet*, 3 Ağustos 1929, s. 1.

¹⁰⁴ “Güzellik Kraliçesi 2 Eylül Günü İntihap Edilecek”, *Cumhuriyet*, 29 Ağustos 1931, s. 1.

¹⁰⁵ “1929 Türkiye Güzellik Kraliçesi İntihap Edildi”, *Cumhuriyet*, 3 Eylül 1929, s. 1,3.

¹⁰⁶ “Türkiye Güzellik Müsabakasını Her Sene Yapacağız”, *Cumhuriyet*, 5 Eylül 1929, s. 1.

¹⁰⁷ “Bedii Müsabakamız İstanbul'un En Güzel Bacaklı Hanımı Kimdir?”, *Vakit*, 3 Ocak 1931, s. 1-2.

¹⁰⁸ “Bedii Müsabakamız İstanbul'un En güzel Bacaklı Kadını Kim?”, *Vakit*, 4 Ocak 1931, s. 1-2.

¹⁰⁹ “En Güzel Bacaklı Kadın Müsabakamızın Neşrine Bugün Başlıyoruz”, *Vakit*, 8 Ocak 1931, s. 1.

Şubat'a kadar toplam 49 fotoğraf yayınlanmıştır. Birinciye seçecek okuyucular da ödül kazanacağından kupon kesip saklamaları istenmiştir. Ardından okuyucu oylamasına geçilmiş, en güzel bacaklı 23 aday belirlenmiştir.¹¹⁰ Yarışmanın ikinci safhasında en çok oyu alan kadınların jüri önüne çıkacağı ilan edilse de yarışma başta Hâkimiyet-i Milliye gibi pek çok gazetede yoğun eleştiriye yol açmış kamuoyu tepkisini azaltmak için gazete finalistlere jüri önüne çıkmayı isteyip istemediğini sormuştur.¹¹¹ Çoğunluk istemediğinden gazete tarafından bir seçici kurul oluşturularak gönderilen ölçüler incelenmiş ve adayların yeniden fotoğrafları alınarak değerlendirilmiştir. Yaklaşık üç ay süren yarışma 27 Mart 1931 tarihinde sonuçlanmış ve jüri tarafından birinciliğe Nevzat Hanım, ikinciliğe de Nurten Hanım seçilmiştir. Birinciye bir yıl süreyle her hafta bir çift ipekli çorap ödül olarak verilmiştir. Yarışmaya oy gönderen okuyuculardan birinci ve ikinciye oy verenler arasında da bir kura çekilmiştir. Katılanlara birer aylık gazete aboneliği ile ödüllendirilmiştir.¹¹²

Kuponla İndirim Kampanyaları

Gazeteler, 1929 yılı başlarında okuyucu çekme ve satışları artırmaya yönelik Avrupa'da da yaygın olan kuponla indirim kampanyaları düzenlemişlerdir. Cumhuriyet ve Vakit Gazeteleri bu kampanyalara büyük önem vererek adeta rekabete girmişlerdir.

Cumhuriyet Gazetesi düzenleyeceği indirim kampanyası hakkında daha açıklama yapmadan, 10 Mayıs 1929 tarihinden başlamak üzere birkaç gün üst üste “*Karilerimize bugünlerde büyük müjde?*”, “*Okuyucularımıza bir iki günde kendilerini pek ziyade alakadar edecek bir haber vereceğiz?*”, “*Bir iki gün içinde öğreneceğiniz şey aynı zamanda hayli müstefit edecek mahiyettedir*” gibi küçük notlarla okuyucusunu hem meraklandırmış hem de heyecanlandırmıştır. Gazete, 14 Mayıs 1929'da meraklandıran haberi “*Cumhuriyet kararları bugünden itibaren vasatı yüzde on nispetinden ucuz yaşamak imkânını bulacaklardır.*” şeklinde açıklamıştır. Cumhuriyet Gazetesi, okuyucularının hayatının nasıl ucuzlayacağını şöyle ifade etmiştir:¹¹³

“Bulduğumuz çare sayesinde kazanacağımız şey şudur: Senede bir ay bedava geçineceksiniz. Bugünden itibaren Cumhuriyet'in her karii herkese nazaran yüzde on daha ucuz yiyecek, yüzde on daha ucuz içecek, yüzde on daha ucuz giyinip, kuşanacak, yüzde on daha ucuz gezip eğlenecektir.”

Gazetenin ilan ettiği mağazalardan alışveriş yapan okurların kestikleri kuponları göstererek yüzde 5 ilâ 20 arasında indirim yaptırabileceği

¹¹⁰ “Güzel Bacak Müsabakamız Bugün Son Resimleri Neşrediyoruz,” *Vakit*, 22 Şubat 1931, s. 1,7.

¹¹¹ “Güzel Bacak Müsabakamız Neticeleniyor,” *Vakit*, 14 Şubat 1931, s. 1,7.

¹¹² “Güzel Bacak Müsabakamız Hediye Kazananlar Kimlerdir?,” *Vakit*, 6 Nisan 1931, s. 1,4.

¹¹³ “Beklediğiniz Müjdeyi Bugün Veriyoruz,” *Cumhuriyet*, 14 Mayıs 1929, s. 1.

duyurulmuştur. Kuponlar 14 Mayıs gününden itibaren verilmeye başlanmıştır.¹¹⁴ Üstünde tarih yazılı her kupon sadece gününde geçerli sayılmıştır. Kuponların kullanılabilceği sektörlerden seçilmiş mağazaların listesi de verilmiş ve hangi oranda indirim yapılacağı açıklanmıştır.¹¹⁵ Cumhuriyet Gazetesi indirim kampanyası ile gazeteye olan talebi artırmıştır. Kampanyaya ilgi büyük olmuş ve daha çok okuyucu çekmek için 25 Mayıs 1929'dan itibaren günde üç kupon vermeye başlanmıştır.¹¹⁶ Kampanya 24 Ağustos 1929 tarihine kadar sürdürülmüştür.¹¹⁷

Cumhuriyet Gazetesi'nin indirim kampanyasının birebir benzerini aynı günlerde Vakit Gazetesi de organize etmiştir. 16 Mayıs 1929'dan itibaren “ucuzluk müsabakası” adı altında gazetenin ilk sayfasının baş tarafında “*Ucuzluk Müsabakası Tenzilat Bonusu*” yazan bir kupon vermiştir. Okuyuculardan bunu keserek, alışveriş yapacakları mağazalardaki esnafa göstermeleri istenmiş, Vakit okuyucularına %5-15 oranında indirim yapılacağı ilan edilmiştir. Ayrıca her gün gazetede indirim yapacak mağazaların isimleri de ilan edilmiştir. Listede daha çok manifatura, tuhafiyeye, kasap ve kitapçının ismi yer almıştır. İstanbul esnafının da bu kampanyaya destek vermesi için çağrıda bulunularak mağaza sayısı artırılmak istenmiştir. Vakit okuyucuları 16 Mayıs 1929 tarihinden itibaren bu kuponları kullanmaya başlamışlardır.¹¹⁸ Kampanya 27 Haziran 1929'da son bulmuştur.¹¹⁹

Piyangolar

Kültürel ve eğlence içerikli yarışmalarla başlayan promosyon kampanyaları ilgi görünce zamanla gazeteler arasında yaşanan rekabet lotaryacılığa dönüşmüştür. Gazetelerde verilen numara ya da kupona karşılık çekilişle para, eşya ve altın gibi hediyeler dağıtılmıştır.

Vakit Gazetesi Kasım 1929'da okuyucularına “*En Taliblimiz Kimdir?*” başlıklı bir kampanya düzenlemiş, gazete alan her okuyucunun katılabileceğini duyurmuştur. Kupona gerek duyulmadan gazetenin üst köşesinde yer alan numaraları gönderenler arasında noter huzurunda kura çekilip kazanan okuyucuya ödül olarak 100 lira verileceği ilan edilmiştir. Kazanamayan okuyuculardan da gazetenin zaman zaman vereceği hediyeler için ellerindeki

¹¹⁴ Aynı yer.

¹¹⁵ “Pahalılığı Yüzde On Nispetinde İndirdik”, *Cumhuriyet*, 15 Mayıs 1929, s. 1; Bkz.Ek-6.

¹¹⁶ “Bugünden İtibaren Üç Kupon Neşrediyoruz”, *Cumhuriyet*, 25 Mayıs 1929, s. 1.

¹¹⁷ “Cumhuriyet Ucuzluk Kampanyası”, *Cumhuriyet*, 24 Ağustos 1929, s. 1.

¹¹⁸ “Ucuzluk Müsabakamız”, *Vakit*, 18 Mayıs 1929, s. 1,4; “Ucuzluk Müsabakamız Vakit Karilerine Tenzilat Yapmayı Kabul Eden Dükkanlar”, *Vakit*, 16 Mayıs 1929, s. 1.

¹¹⁹ “Ucuzluk Müsabakamız”, *Vakit*, 27 Haziran 1929, s. 1.

numaraları adresleriyle birlikte göndermesi istenmiştir. Bu numaraların yalnız hediye amaçlı kullanılmayacağı, saklanacak adreslerin okuyucularla Vakıf Gazetesi arasında sürekli bir iletişim kurmaya yarayacağı, örneğin gazeteye gönderecekleri iki-üç satırlık ilanlarını ücretsiz yayınlama imkânı bulacakları duyurulmuştur.¹²⁰ 16 Kasım'dan itibaren gazetenin sağ üst köşesinde bir numara yayınlanmıştır. Çekiliş sonucunda kazanan numara 24 Kasım 1929'da açıklanmıştır.¹²¹

Vakıf Gazetesi okuyucuların ilgisi üzerine arka arkaya piyango düzenlemiştir. 1930 yazında her okuyucunun küçük de olsa bir hediye kazanacağı bir çekiliş düzenlediğini duyurmuştur. “*Kura yalnız hediyelerin çeşitleri arasında olacak...*” sloganı ile oldukça iddialı bir tanıtım yolu da izlemiştir. Okuyucuların gazetenin ilk sayfasındaki kuponu keserek hediye alabilecekleri hatta isterlerse kurayı da kendi elleri ile çekebilecekleri duyurulmuştur.¹²²

İlk kupon “*Vakıfın Hediye Kuponu No:1*” şeklinde gazetenin sağ üst köşesinde 18 Temmuz 1930'da yayınlanmıştır.¹²³ 31 Ağustos 1930 günü biten kampanyada toplam 45 adet kupon verilmiştir. Okuyuculardan kuponları kesip biriktirmeleri, adresleri ve isimleriyle gazeteye göndermeleri istenmiştir. Bu çekilişin ilgi görmesi üzerine kupon dağıtımının bittiği 31 Ağustos günü hemen yeni bir kampanya için kupon vermeye başlanmıştır. İstanbul dışından da okuyucu çekebilmek için taşradan katılacak okuyucuların kuponlarını İstanbul'da bir tanıdığına göndererek bu kişinin matbaadan hediyesini alabileceği duyurulmuştur.¹²⁴ İkinci çekiliş kampanyası için de 39 kupon verilmiş ve 8 Ekim 1930'da sona ermiştir.¹²⁵ Ertesi gün 9 Ekim'de üçüncü bir çekiliş kampanyası için 45 kuponluk bir kampanya başlatılmış, 26 Kasım 1930'da son bulmuştur.¹²⁶ Kampanyalar boyunca kaçırılan kuponların bayilerden geriye dönük tamamlanabileceği sıklıkla hatırlatılmıştır.¹²⁷ Böylece ticari bir yaklaşımla kupon için gazete satmaya yönelik bir pazarlama stratejisi izlenmiştir.

Arka arkaya kampanyalar düzenlenip kupon vermeye devam edilirken hediyelerin dağıtımına Ekim ayında başlamıştır.¹²⁸ Gazeteye giden okuyucular,

¹²⁰ “Vakıfın Talih Yoklaması”, *Vakıf*, 13 Kasım 1929, s. 2.

¹²¹ “Tali Kuramız”, *Vakıf*, 24 Kasım 1929, s. 1.

¹²² “Vakıfın Hediyeleri”, *Vakıf*, 17 Temmuz 1930, s. 1.

¹²³ “Vakıfın Hediyeleri”, *Vakıf*, 18 Temmuz 1930, s. 1.

¹²⁴ “İkinci Tertip Kuramız”, *Vakıf*, 31 Ağustos 1930, s. 1.

¹²⁵ “Vakıf İkinci Tertip Hediye”, *Vakıf*, 8 Ekim 1930, s. 1.

¹²⁶ “Vakıf Üçüncü Tertip Hediye”, *Vakıf*, 9 Ekim 1930, s. 1; “Kuponlarımız”, *Vakıf*, 27 Kasım 1930, s. 1.

¹²⁷ “Kuponlarımız”, *Vakıf*, 27 Kasım 1930, s. 1.

¹²⁸ “Kura Çekiliyor”, *Vakıf*, 9 Ekim 1930, s. 1.

bizzat kendi elleri ile kura çekerek isabet eden hediyeleri almışlardır.¹²⁹ En değerli hediye çeşitli büyüklükteki altın liralara olup, büyük ödül olarak elbiselik kumaşlar da ilgi görmüştür. Ayrıca vazo, konsol saati, kol saati, bisiklet, kolonya, bilezik, şemsiye gibi eşyalar kurada yer almıştır. Ancak toplamda kaç kişiye hediye verildiğine dair bir bilgi verilmemiştir.¹³⁰

Akşam Gazetesi ise “Çocuklara mahsus 500 liralık kıymetli eşya piyangosu” düzenlemiş, bu piyangoyu “Çocuk Dünyası” sayfasında okuyucularına tanıtmıştır. Kupon karşılığında 83 kişiye muhtelif kıymetlerde hediye verileceği, her gün verilen kuponları biriktiren okuyucular arasından kura çekileceği ilan edilmiştir. Birinciye 100 lira, ikinciye 30 lira, üçüncüye 20 lira ve 30 kişiye 5 lira kıymetinde eşya ve 50 kişiye de 200 liralık şeker, çikolata, kitap vs. hediyeler verileceği, kazananların ise gazetenin göstereceği Karlman Mağazası’ndan kendilerinin alabileceği duyurulmuştur.¹³¹ Kazananların isimleri 14 Ocak 1930’da ilan edilmiştir.¹³²

Çocuklara yönelik hediye piyangosunun ilgi görmesinin de etkisiyle Akşam Gazetesi hediyelerinin değerini artırarak genel okuyucu kitlesine yönelik bir altın piyangosu düzenlemiştir. Hatta gazetenin “Çocuk Dünyası” başlıklı 8.sayfasında “Çocuklar: Altın Piyangosu kuponlarını siz de toplayınız. Talibiniz varsa beşibiryerde, altın liralara kazanabilirsiniz” hatırlatması yaparak kampanyaya çocuk okuyucu çekmeye çalışmıştır.¹³³ Gazetede 18 Nisan 1930 tarihinden başlayarak 40 kupon verilmiştir. Birinciye üç adet ikinciye iki adet üçüncüye bir adet beşibiryerde, 7 kişiye 1 altın lira, 10 kişiye yarım altın, 80 kişiye de çeyrek altın verileceği ilan etmiştir.¹³⁴ Altın piyangosu büyük ilgi görmüş ve üst üste beş kez tekrarlanmıştır.¹³⁵ Beşinci altın piyangosunda genç okuyucuların da katılımını teşvik için dönemin en değerli ve ilgi gören eşyalarından biri olan 65 lira değerinde bir bisiklet ödül olarak konmuştur.¹³⁶

Akşam Gazetesi 1931 yılı başında “şimdiye kadar yapılan bu kabil eşya piyangolarında kolonya, diş macunu, kalem, terlik, dudak boyası gibi kıymetsiz şeyler verildiğini görüp ve karilerin bu balden haklı olarak şikâyet ettiklerini işitirdik”

¹²⁹ “Hediyeler”, *Vakit*, 10 Ekim 1930, s. 1.

¹³⁰ “Hediyelerimiz”, *Vakit*, 11 Ekim 1930, s. 1; “Kuponlarımız Çekilmeye Başlandı”, *Vakit*, 22 Kasım 1930, s. 1.

¹³¹ “Çocuklara Mahsus 500 Liralık Kıymetli Eşya Piyangosu”, *Akşam*, 13 Kasım 1929, s.1; “Çocuk Dünyası Eşya Piyangosu Cuma Günü Çekiliyor”, *Akşam*, 7 Ocak 1930, s. 3.

¹³² “Piyangomuz Çekildi”, *Akşam*, 14 Ocak 1930, s. 1.

¹³³ “Çocuklar!”, *Akşam*, 22 Nisan 1930, s. 8.

¹³⁴ “Altın Piyangosu”, *Akşam*, 15 Nisan 1930, s. 1.

¹³⁵ “Üçüncü Büyük Altın Piyangosu”, *Akşam*, 12 Temmuz 1930, s.1; “Beşinci Altın Piyangomuz”, *Akşam*, 6 Mart 1931, s. 1.

¹³⁶ “Beşinci Altın Piyangomuz”, *Akşam*, 6 Mart 1931, s. 1.

açıklaması ile büyük eşya piyangosu düzenleyeceğini duyurmuştur. Piyangodan çıkacak bonoların Karlman, Au Lion gibi İstanbul'un büyük mağazalarında geçerli olacağı ve karşılığında talihlilerin istediği eşyayı alacağını açıklamıştır. Kampanya süresince toplamda 1000 liralık eşya bonusu verilmiştir. En büyük ödülün 100 lira olduğu kampanya için 40 kupon yayınlanmıştır. İlk kupan 2 Ocak 1931 tarihinde verilmiş ve 16 Şubat tarihinde çekiliş yapılmıştır.¹³⁷ Eşya piyangosunun okuyucudan büyük ilgi görmesi üzerine ödül sayısı artırılarak kampanya tekrarlanmıştır.¹³⁸

1931 Matbuat Kanunu Ve Promosyonların Sonu

Gazeteler, kültür hizmeti olarak başladıkları promosyon kampanyalarına zamanla magazinsel bir içerik vermiş, hatta doğrudan alışveriş indirimi, hediyelek eşya piyangosu, altın piyangosu gibi maddi değeri olan kampanyalara yönelmiştir. Bu promosyonlar sayesinde gazeteler satışlarını artırırken kıyasıya bir rekabet ortamı oluşmuştur. Gazetelerin birbirinin benzeri yaptığı kampanyalar ve düzenlenen “kadın” temalı yarışmalar eleştirilere yol açmış, tartışma ortamı yaratmıştır.

Bu dönemde yoğun iç politika gündemi dikkatleri basın üzerine çekmiştir. Menemen Olayı ve Serbest Cumhuriyet Fırka'nın kapatılması ile tek parti rejimi kurulurken basına da denetim getirecek yeni bir kanun hazırlanmıştır. Yeni matbuat kanununda promosyonlarla ilgili tartışmalara son vermek üzere çekiliş ve piyangoların yasaklanmasıyla ilgili bir madde konulmuştur. Kanun, TBMM'de herhangi bir itiraza yol açmadan kabul edilmiştir.¹³⁹

1881 sayılı 25 Temmuz 1931 tarihli Matbuat Kanunu'nun çekiliş ve piyangolara dair 36 maddesi şu şekildedir:

“Madde 36- Gazete ve mecmualar kendi namlarına piyango, tombala ve saire gibi herhangi bir suretle talih ve kura oyunları tertip edemeyeceği gibi böyle tertiplerin kupon ve yazı ve ilanları gazete ve dergilerde neşredilemez. Hilafına hareket edenler 200 liradan 1000 liraya kadar ağır para cezası ile mahkûmdurlar.”¹⁴⁰

Bu düzenlemeden sonra gazetelerin yarışma düzenleme, çekiliş yapma ve kupon dağıtımaları mümkün olmamıştır. Ancak 1950 yılında çıkartılan Basın

¹³⁷ “Akşam Karilerine Müjde”, *Akşam*, 2 Ocak 1931, s. 1, 24; “Eşya Piyangomuz Bugün Çekiliyor”, *Akşam*, 16 Şubat 1931, s. 1.

¹³⁸ “Yeni Piyangomuz Bugün Başladı”, *Akşam*, 15 Mayıs 1931, s. 1.

¹³⁹ Ayşegül Şentürk, “1931 Matbuat Kanunu'ndaki Değişiklikler Üzerine Kronolojik Bir Değerlendirme: Basın Hürriyeti Bağlamında Meclis Tartışmaları ve Basındaki Yankılar”, *Tarih İncelemeleri Dergisi*, Sayı:30/1, Temmuz 2015, s.203; *TBMM Zabıt Ceridesi*, Devre:4, Cilt:3, Otuz Beşinci İnikat, 25 Temmuz 1931, s. 371.

¹⁴⁰ “Matbuat Kanunu”, *Resmî Gazete*, 8 Ağustos 1931, s. 734.

Kanunu'nda bu maddeye yer verilmemiş ve gazeteler de zamanla yeniden promosyona yönelmişlerdir.¹⁴¹

Sonuç

Satış arttırmak için her ülkede gazetelerin başvurduğu promosyon faaliyetlerine, Türkiye'de de Cumhuriyet'in ilk yıllarından itibaren rastlanmaktadır. Cumhuriyet dönemi öncesinde de satışı arttırmak için kupon benzeri teşvikler söz konusu olmuştur. Gazeteler arasında büyük rekabet ortamı yaratacak promosyon kampanyaları 1928 yılında Yeni Türk Alfabesine geçiş süreciyle arttırmıştır. Türkçe gazete ve dergilerin 1 Aralık 1928 tarihinden itibaren Yeni Türk Alfabesi'yle basılma zorunluğu, bu yayınlarda tiraj kaybına yol açmış, bazıları kapanma tehlikesiyle karşı karşıya kalmıştır. Bunun üzerine hükümet çeşitli tedbirler düşünürken, gazeteler de satışı arttırmak için promosyon yöntemini kullanmışlardır.

İlk kampanyalar okuyucuların düşüncelerini öğrenmek için yapılan daha çok kültürel içerikli anket ve ödüllü müsabakalar şeklinde olmuştur. Zamanla eğlence unsuru taşıyan yarışmalar ön plana çıkmıştır. Güzellik yarışmaları gibi kadın konulu organizasyonlar ise büyük ilgi gördüğu gibi eleştirilere de yol açmıştır. Yarışmalara okuyucuların oy göndererek hakem yapılması, katılımcılar arasında çekiliş düzenlenmesi sonucunda okuyucu ile gazete arasında sıkı bir bağ kurulmaya çalışılmıştır. Bunlar satış artırıcı çok yönlü bir strateji izlendiğinin göstergesi olarak değerlendirilebilir. Rekabet içindeki gazeteler genellikle birbirinin kopyası ya da benzeri promosyon kampanyalar yapmışlardır. Yarışmalardan çok piyangolar ilgi gördüğünden 1930 yılından itibaren büyük eşya ve altın piyangoları öne çıkmıştır. Ayrıca kaçırılan kuponların geriye dönük gazete satın alınarak temini de sağlanmıştır. Böylece ticari bir yaklaşımla kupon için gazete satmaya yönelik bir pazarlama politikası izlenmiştir.

Promosyon kampanyalarını İstanbul gazeteleri başlattığından kampanyalar başlangıçta daha çok İstanbul halkına yönelik yapılmıştır. Ancak zamanla çekiliş ve piyangoların artışı Anadolu'daki okuyucuları da kazanmalarında önemli rol oynamıştır. Yeni Türk Alfabesine geçiş sürecinde kapanma tehlikesiyle karşı karşıya kalan gazeteler bu promosyonlar sayesinde satışlarını arttırmış ve varlıklarını sürdüröbilmişlerdir.

¹⁴¹ Topuz, a.g.e., s.350.

Kaynaklar

Sürelî Yayınlar

Akşam

Cumhuriyet

Hadika

Milliyet

Resmî Gazete

Son Saat

Şehbal

The Sunday Times

Vakit

Kitap ve Makaleler

ACAR Ayla (2011) 'Türkiye'de Latin Alfabesine Geçiş Süreci ve Gazeteler, *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, Sayı:41, s.5-23.

ALTUĞ Ayça (2009) Siyasi ve Ekonomik Gelişmeler Çerçevesinde Gazete Promosyonlarının Çeşitliliği ve Tirajlara Etkisi, *Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Basılmamış Yüksek Lisans Tezi*, İstanbul.

FİŞEK Kurthan (1996) Reytingler, Eleştiriler ve Seçkinler, *Yeni Türkiye*, Medya Özel Sayısı 1, s.385-388.

DOĞANER Yasemin (2009) Yeni Türk Harflerinin Türk Basınındaki Yankıları, *80. Yılında Türk Harf İnkulâbı Uluslararası Sempozyumu*, 10-11 Kasım 2008, Yeditepe Üniversitesi Yayınları, İstanbul, s.387-395.

DUMAN Doğan – DUMAN Pınar (1997) Kültürel Bir Değişim Aracı Olarak Güzellik Yarışmaları, *Toplumsal Tarih*, Cilt:7, Sayı:42 (Haziran), s.20-26.

GEVGİLİ Ahmet (1983) Türkiye Basını, *Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi*, Cilt:1, s.202 -228.

GÜLMEZ Nurettin (2006) *Tanzimattan Cumhuriyete Harfler Üzerine Tartışmalar*, Aktüel Yayınları, Bursa.

İNÜĞÜR Nuri (1992) *Türk Basın Tarihi*, Türkiye Gazeteciler Cemiyeti Yayını, İstanbul.

KABACALI Alpay (2000) *Başlangıcından Günümüze Türkiye'de Matbaa Basın ve Yayın*, Literatür Yayınları, İstanbul.

KILIÇ Fahri (2011) Yeni Türk Alfabesinin Kabulü ve Öğretiminde Kullanılan Yöntemler, *Ankara Üniversitesi TİTE Basılmamış Doktora Tezi*, Ankara.

- (2017) Yeni Türk Alfabesinin Yaygın Eğitim Yoluyla Öğretilmesi, *Atatürk Yolu Dergisi*, Sayı:61 (Güz), s.207-248.
- KOLOĞLU Orhan (1998) *Bir Zamanlar Bâb-ıâli*, Türkiye Gazeteciler Cemiyeti Yayınları, İstanbul.
- (2010) *Osmanlı Döneminde Basın Teknikleri ve Araçları*, İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları, İstanbul.
- SEMİZ Yaşar (2010) 1923-1950 Döneminde Türkiye’de Nüfusu Arttırma Gayretleri ve Mecburi Evlendirme Kanunu (Bekârlık Vergisi), *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, S. 27 (Bahar), s.423-469.
- SOYSAL İlhami (1983) Basında Lotorya, *Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi*, Cilt.1, s.223-225.
- ŞENTÜRK Ayşegül (2015) 1931 Matbuat Kanunu’ndaki Değişiklikler Üzerine Kronolojik Bir Değerlendirme: Basın Hürriyeti Bağlamında Meclis Tartışmaları ve Basındaki Yankılar, *Tarih İncelemeleri Dergisi*, Sayı:30/1 (Temmuz), s.199-230.
- ŞİMŞİR Bilal N. (2008) *Türk Yazı Devrimi*, TTK Yayınları, Ankara 2008.
- TBMM Zabıt Ceridesi*, Devre:3, Cilt:17, Otuz Yedinci İnikat, 30 Mart 1930.
- TBMM Zabıt Ceridesi*, Devre:4, Cilt:3, Otuz Beşinci İnikat, 25 Temmuz 1931.
- TOPUZ Hıfzı (2014) *II. Mahmut’tan Holdinglere Türk Basın Tarihi*, Remzi Kitabevi, İstanbul 2014.
- TUTAR Hilmi (1996) Türkiye’de ve Bazı Ülkelerde Promosyon Uygulamaları, *Yeni Türkiye*, Medya Özel Sayısı 1, s.415-426.
- Yunus Nadi (1929), “Güzellik Müsabakamız”, *Cumhuriyet*, 14 Şubat, s.1.